

הלכות עבודה זרה פרק י (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום מהלימוד בהברותא – הלכות עבודה זרה פרק י'

הקדמה כללית לפרק

פרק י' עוסק בהלכות רחבות יותר על היחסים בין יהודים לעובדי עבודה זרה – עם שני לאווין נוספים שהרמב"ם מונה בהקדמתו. פרק ט' כבר עסק בהלכות מסחר עם גויים (כדי שהגוי לא יודה לעבודה זרה, וכדי שהיהודי לא ייכשל בהנאה מעבודה זרה). פרק י' הולך רחב יותר – היחסים הפוליטיים עם עובדי עבודה זרה.

הערה טרמינולוגית חשובה: הרמב"ם משתמש ב"גוי" וב"עובד עבודה זרה" לסירוגין – "גוי" אצל הרמב"ם פירושו עובד עבודה זרה, לא סתם לא-יהודי. גר תושב או קטגוריה אחרת אינם כלולים. יש מחלוקת הפוסקים אם נוצרים של ימינו יש להם מעמד של עובדי עבודה זרה.

הלכה א' – לא תכרות להם ברית / ולא תחנם

דברי הרמב"ם

אין לכרות ברית עם עובדי עבודה זרה (או לפי גירסא ישנה: שבעה עממין) שנחיה עמהם בשלום ונניח להם לעבוד עבודה זרה, שנאמר "לא תכרות להם ברית". אלא – אם יניח עבודה זרה, מותר לכרות ברית; אם לאו – "יעזוב עבודתו או יהרג". "ואסור לרחם עליהם", שנאמר "ולא תחנם". לפיכך – גוי עובד עבודה זרה שרואים אותו תועה בדרך או נופל לבור – לא יעלהו, אין להצילו. ראהו לוקח למות – לא יצילנו. אבל לאבדו בידו, לדחפו לבור וכדומה – אסור.

פשט

במצב של מלחמה עם עובדי עבודה זרה אין לכרות ברית שמשאירה אותם בעבודה זרה. יש לדרוש שיעזבו עבודה זרה, או שממשיכים במלחמה עד הסוף. "ולא תחנם" פירושו שאין לרחם – לכן אין צורך להציל עובד עבודה זרה מסכנה, אבל גם אסור להורגו באופן אקטיבי (לאבדו בידו אסור).

חידושים והסברים

1) חילוק גירסאות: "שבעה עממין" לעומת "עובדי עבודה זרה"

בגירסאות ישנות כתוב "שבעה עממין" ובגירסתנו כתוב "עובדי עבודה זרה". שיטתו המיוחדת של הרמב"ם היא שאפילו בשבעה עממין, אם יעזבו עבודה זרה, מותר לכרות עמהם ברית. מה שכתוב בתורה שאין לרחם עליהם הוא ספציפית בגלל עבודה זרה – לא בגלל זהותם הלאומית כשלעצמה.

2) "או יהרג" – רק במצב מלחמה

הדין של "יעזוב עבודתו או יהרג" הוא דווקא במלחמה. הראיה מהחלק השני של ההלכה עצמה, שבו הרמב"ם אומר שיהודי פרטי הרואה עובד עבודה זרה אסור לו להורגו בידיים ("לאבדו בידו אסור"). זה מראה בכירור שמחוץ למצב מלחמה אין רשות להרוג.

3) "לא תחנם" – מספר דרשות

חז"ל דרשו "לא תחנם" במספר דרכים. הפשט הראשון הוא מלשון חן/רחמנות ("חנונא", "חנן ורחום") – אין לרחם על עובדי עבודה זרה. מאוחר יותר בפרק באות דרשות נוספות: חניה בקרקע, ולא תתן להם חן.

4) הדין של "לא מעלין ולא מורדין" – מה פירוש "אסור לאבדו בידו"?

דין חשוב על יסוד האיסור להרוג עובד עבודה זרה בידיים:

- **שיטה א':** האיסור הוא מצד רציחה – גוי עובד עבודה זרה אינו חייב מיתה על עבודתו זרה (חוץ ממצב מלחמה). תוספות (שבת) מוזכר כמקור שגוי אינו חייב מיתה על עבודה זרה בעצם – תוספות שואל מדוע הרגו את אלה שלא חזרו בהם מעבודה זרה, ועונה שגוי חייב מיתה רק אם דנו אותו בבית דין, ובלי בית דין אין חיוב מיתה. (מוערי שזה אולי לא כדעת הרמב"ם.)

- **שיטה ב':** האיסור הוא מסיבה פוליטית-מעשית – אין רוצים ליצור כאוס בארץ ישראל, אין רוצים שכל יחיד ייקח את החוק לידיו. זה יהיה דומה ל"משום איבה" שבא מאוחר יותר.

- **טיעון נגדי:** "משום איבה" היא סברא נפרדת שבאה רק מאוחר יותר, וכאן מדובר בדין עקרוני. הטעם העיקרי הוא שגוי פשוט אינו חייב מיתה על עבודה זרה – ההריגה במלחמה היא דין מלחמה, לא דין עונש על עבודה זרה.

5) שלוש רמות של יחסים עם עובדי עבודה זרה במלחמה

- **רמה 1** – הוא נכנע לחלוטין: הוא מקבל עליו שלום, הוא נעשה "נושא בהולה לכל מעשיו" – אז חל מאליו ההלכה שאין להשאיר עובדי עבודה זרה בארצנו, אבל זה לא כריתת ברית.

- **רמה 2** – כריתת ברית: קואליציה/עסקה פורמלית – "אנחנו חברים, אם מישהו נלחם בך נלחם גם אנחנו." זה מה שהלאו של "לא תכרות להם ברית" אוסר – ברית שכוללת שהוא רשאי לעבוד עבודה זרה.

- **רמה 3** – "עושה עמנו מלחמה": הוא לא רוצה להיכנע, הוא מנהל מלחמה אקטיבית – אז "או יהרג".

החידוש: בין רמה 1 ל-3 יכול להיות מצב שבו מקבלים שלום ממישהו בלי ברית פורמלית, וזה מותר – כי מותר להיות בשלום עם גויים שעובדים עבודה זרה, כל עוד לא כורתים ברית.

6) ארץ ישראל לעומת חוץ לארץ

חיוב המלחמה נגד עבודה זרה הוא רק בארץ ישראל – "אבד תאבדון את כל המקומות" היא מצווה הקשורה לארץ. בחוץ לארץ אין חיוב. אבל הדין של "לא מעלין ולא מורדין" (לא להציל) הוא בכל מקום.

7) כיבושים חדשים

אם מאוחר יותר נכבש עוד חלק ארץ והוא נעשה חלק מארץ ישראל, חל על המקום החדש גם המצווה של "אבד תאבדון". אם התושבים אומרים "אנחנו רוצים ברית", אפשר לכרות רק בתנאי שיפסיקו עבודה זרה.

8) מדוע גויים נכנעו?

מאחר שלגויים אין מצוות "יהרג ואל יעבור" (הם לא מחויבים למסור נפש על עבודתם זרה), הם נכנעו ועזבו את עבודתם זרה כשהתמודדו עם מלחמה.

9) מחלוקת אם "לפיכך" פירושו באמת "therefore"

הרמב"ם אומר "לפיכך" – שאין להציל גוי עובד עבודה זרה, בקשר ל"לא תחנם." צד אחד סובר ש"לפיכך" אצל הרמב"ם מוכיח שהדין של אי-הצלה נובע מ"לא תחנם". הצד השני מביא כלל גדול ברמב"ם – ש"לפיכך" לא תמיד פירושו "therefore" במובן לוגי, אלא לפעמים פירושו רק "באופן זה" או "ממילא". אפשר לעשות חיפוש של כל ה"לפיכך"ים ברמב"ם ונראה שלא תמיד זה עובד כסיבה-תוצאה.

10) מחלוקת עיקרית – האם "לא תחנם" חל על הדין של אי-הצלה

מועלה שאולי גוי שמסית ומדיח את ישראל מאחרי השם היה גם בדין מורידין – אבל זה לא כתוב, וזה לא ברור.

7) ההיבט המעשי – "ידנו תקיפה" וריאליזם

- כשהרמב"ם אומר "מורידין" ו"באר שחת" – זה לא ריאליסטי ברוב הזמנים. אצל גויים אפשר לשאול: אם יש "ידנו תקיפה" אפשר ללכת עם הגויה. אבל אצל מינים ואפיקורסים – מי נותן לנו "ידנו תקיפה" נגדם? בהיסטוריה בדרך כלל לא עשו כלום למינים ואפיקורסים – רק עשו קללה (ברכת המינים) ואמרו "שם רשעים ירקב". לא השליכו אותם לבורות.

- אפילו הדין של "מורידין" לא התכוון למלחמה – כי לא יכלו. אולי איפה שיכלו היו עושים, אבל בפועל לא עשו.

- אם הריגת המינים תגרום לתוצאה הפוכה (יותר סכנה ליהודים), לכאורה אסור לעשות – מאותו הטעם (הגנה עצמית).

8) האופי הכללי של הפרק

כל הפרק – אפילו מה שמצביע על מצבים שאין "ידנו תקיפה" – הוא פרק פוליטי. זה לא פרק של מצוות על יהודי מסוים, אלא פרק שמדבר על היחסים הפוליטיים עם עובדי עבודה זרה ומינים. אפילו הנושא של מינים ואפיקורסים – לכאורה אין להם פסוק (לא לומדים זאת מ"לא תחנם", שחל על עובדי עבודה זרה).

9) חזון איש – תינוק שנשבה

הלכת החזון איש שכיום יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות הם בגדר תינוק שנשבה – מתאימה מאוד לדברי הרמב"ם. אם הוא תינוק שנשבה הוא אוטומטית לא מזיד, הוא לא יודע – וכל הדין של מורידין חל רק על מי שהוא מזיד.

אבל סברת החזון איש הולכת עמוק יותר: אין צורך לחפש היתר למה היהודי המזוהה אינו רשע כזה (כמו תינוק שנשבה). כל ההלכה היא לכתחילה פוליטית – כלומר, זה חל רק אם זה מציל ישראל, אם זה עוזר מעשית. אפילו אם הוא כן מציל ישראל עבור אחד, אבל אם זה מזיק בתמונה הגדולה יותר – למשל, זה גורם ליותר אנשים להיות אפיקורסים כי הם רואים איך הורגים מישהו – אז מי שהורג הוא דווקא המזיק לישראל. זה לא סתירה לרמב"ם.

הלכות רפואה לגויים – משום איבה

פשט

אין לרפא גוי (עובד עבודה זרה) מרחמנות, כי זה נובע מאותו יסוד כמו "לא תחנם" – אין לרחם עליהם.

חידושים

אבל אם יש פחד מהם (משום איבה), מותר לרפא אותם בשכר (תמורת כסף), כי אז יש מקום לאיבה – האדם הוא רופא שלוקח כסף, וממני הוא לא רוצה לרפא אפילו תמורת כסף. אבל בחינם אסור – בחינם אפשר לומר "אני עכשיו עסוק מדי", ובחינם עושים רק מרחמנות, וזה אסור.

גר תושב – דינים מיוחדים

פשט

גר תושב – גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח – יש לו דינים אחרים. אנו מחויבים לקיימו, על פי הפסוק "וחי עמך".

חידושים

הרמב"ם מביא את הפסוק על נבילה – אפשר לתת אותה לגר או למכור לגוי. לגר תושב נותנים, לגוי סתם מוכרים. זה מראה שיש לנו מצווה לדאוג לצרכי גר תושב. ההבדל בין גר תושב לגוי סתם (עובד עבודה זרה) הוא לא רק שהוא לא עובד עבודה זרה, אלא הוא צריך למעשה לקבל על עצמו להיות גר תושב באופן ספציפי מאוד.

- צד א': "לא תחנם" חל רק על מצב מלחמה – כאשר גוי הפסיד מלחמה ורוצה להיכנע, אל תרחם עליו. זה הפשט הפשוט – זה כתוב באותו פסוק עם "לא תכרות ברית", והוא מדבר בשעת מלחמה. הדין השני (לא להציל שלא בשעת מלחמה) הוא דין נפרד, לא מ"לא תחנם". הצלת אדם אינה ענין של רחמנות – זה אולי מ"לא תעמוד על דם רעך" או דינים אחרים. "לא תחנם" מדבר רק כאשר אדם חייב מיתה (במלחמה), ואז אומרים אל תרחם.

- צד ב': "לא תחנם" חל גם על הדין השני – כי הדרך הרגילה כשרואים אדם בסכנה היא לקפוץ להצילו מרחמנות, ו"לא תחנם" אומר שאצל עובד עבודה זרה אל תהיה לך רחמנות זו. כמו שמוצאים במיתות בית דין שיש לאווין של אי-רחמנות (ברודף, ברודף, ברודף), כך גם כאן.

הלכה ב' – מוסרי ישראל, מינים ואפיקורסים

דברי הרמב"ם

"במה דברים אמורים" – שלא מצילים אבל לא הורגים, זה רק בגוי עובד עבודה זרה סתם. אבל מוסרי ישראל, מינים ואפיקורסים – מורידין ולא מעלין. "מפני שהן מצרים ומצירים לישראל, ומסיתין את העם מאחרי השם, כישוע הנצרי ותלמידיו, וצדוק וביתוס ותלמידיהם, שם רשעים ירקב."

פשט

מוסרי ישראל, מינים ואפיקורסים גרועים יותר מגויים עובדי עבודה זרה – יש להורידם באופן אקטיבי (מורידין), לא רק לא להציל.

חידושים והסברים

1) מוסרי ישראל – ההגדרה

מוסרי ישראל לא פירושו סתם מי שהולך לערכאות ומוציא כסף מיהודי. פירושו מי שמכניס יהודים לסכנה – הוא מוסר יהודים למלכות בזמנים שיהודים מדוכאים.

2) יסוד הדין – הגנה עצמית, לא עונש

לשון הרמב"ם "מפני שהן מצרים ומצירים לישראל ומסיתין את העם מאחרי השם" מראה שהטעם למורידין הוא לא כי הם רשעים גדולים, אלא כי הם מסוכנים לכלל ישראל. זה דין של הגנה עצמית. כמו מוסר – הוא לא רק רשע, הוא פשוט מסוכן.

3) מדוע מינים מישראל גרועים יותר מגויים עובדי עבודה זרה

אצל גויים כבר יש "מערכת הגנה" – "לא תחנם", לא להתחנן, לא להתחבר אליהם – הסכנה כבר מנוטרלת. אבל יהודי שנעשה מין אין לו את כל ההרחקות האלה, והוא יכול להזיח הרבה יותר יהודים אחרים. לכן צריך להיות הרבה יותר מחמיר עמו. גוי שעובד עבודה זרה "באהלה של תורה לעצמו" לא מפריע לנו, אבל מין מישראל כן מפריע.

4) "ותלמידיו/ותלמידיהם" – הסכנה העיקרית

בשתי הדוגמאות (ישוע הנצרי, צדוק וביתוס) כתוב "ותלמידיו/ותלמידיהם" – כי זו הסכנה העיקרית. יהודי שקט עם דעות משונות לא מסכן את כלל ישראל. אבל כשהוא עושה תנועה, כת עם תלמידים – זו הסכנה העצומה. הבעיה אינה היחיד, אלא הפרסום, השם – "ויעש לו שם", "הבה נעשה לנו שם". לכן כתוב "שם רשעים ירקב" – השם, הפרסום של הרשעים, התנועה, ירקב.

5) האם "מינים ואפיקורסים" פירושו רק כופרים בתורה או גם נגד חז"ל

הרמב"ם מביא צדוק וביתוס – מה שמראה שזה חל גם על אלה שהלכו נגד חז"ל, לא רק נגד תורה שבכתב. אבל מצד שני, זה לא פירושו מי שיש לו לפעמים הרהור כפירה – זה פירושו מי שעושה קבוצה, כת, כמו המשמעות המקורית של "מין".

6) האם גוי מיסיונר היה גם בדין זה

נבילה אינו נחוץ לצד של גר תושב, אלא לצד של נכרי, מה שתומך בדיוק ש"לא תחנם" (מתנת חנם) הוא דרבנן.

הלכה י"א – מפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום

דברי הרמב"ם

כשיש קופת צדקה, "מפרנסים עניי הגוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום".

פשט

כשמחלקים צדקה לעניים מהעיר, נותנים גם לעניי גוים יחד עם עניי ישראל, מפני דרכי שלום.

חידושים

(1) חידוש מעניין

"גויים" כאן פירושה עובדי עבודה זרה – אלה אותם אנשים שקודם אמרנו שאין לתת להם מתנת חנם, אין לרפא אותם, אין להעלותם מן הבור. ובכל זאת, כשמדובר בקופת צדקה, נותנים גם להם מפני דרכי שלום.

(2) דרכי שלום לעומת איבה – חילוק חשוב

דרכי שלום אינו אותו דבר כמו פחד מאיבה. איבה היא דבר גדול יותר – בגלל איבה עושים אפילו דברים שאסור לעשות (כמו שלמדנו קודם ברפואה). דרכי שלום היא מצווה חיובית – "כדי שיהא שלום בעולם". הרמב"ם לומד שדרכי שלום פירושו חיובי, לא רק הימנעות מקונפליקט. זה בא ממסכת גיטין שבה יש רשימה שלמה של תקנות משום דרכי שלום (למשל, כהן קורא ראשון – משום דרכי שלום).

(3) "עם עניי ישראל"

התנאי הוא שנותנים לגויים יחד עם עניי ישראל. זה לא אומר שנותנים רק כשנותנים כבר ליהודים – אלא שדרכי שלום חל גם בין יהודים עצמם, לא רק עם גויים.

הלכה י"א (המשך) – לקט שכחה ופאה, שואלין בשלומן

דברי הרמב"ם

"אם הגוים באים ליטול לקט שכחה ופאה, אין מוחים בידם מפני דרכי שלום". גם: "ושואלין בשלומן אפילו ביום אידם... ואין כופלין להם שלום".

פשט

אין לשלוח גויים שבאים לקחת לקט שכחה ופאה. מותר לברך אותם אפילו ביום חגם, אבל לא להגזים.

חידושים

(1) "אין כופלין להם שלום"

לא רצים אחריהם, לא משתדלים יותר מדי שיהיו חברים שלך. יש הגבלה על עד כמה דרכי שלום הולך ביום אידם.

(2) "לא יכנס לביתו של נכרי ביום אידו ליתן לו שלום"

לא להיכנס לביתו ביום אידו. זה לא פירושו סתם להיכנס – זה פירושו ביקור יום טוב, כמו ביקור חול המועד, לעשות לחיים לכבוד יום טובו. הסיבה: הוא ילך להודות לאלילו על כך.

(3) "מצאו בשוק נותן לו שלום בשפה רפה ובכבוד ראש"

אם פוגשים אותו בשוק ביום אידו, נותנים לו שלום אבל בשקט וברצינות, לא בהתלהבות רבה. סתירה קטנה: קודם כתוב "אין שואלין בשלומן ביום אידם" – איך זה מתיישב עם "נותן לו שלום"? תירוץ: "שואלין בשלומן ביום אידו" לא פירושו סתם "שלום עליכם" – זה פירושו לאחל לו חג שמח (כמו "מרי כריסמס"). זה אסור לעשות באופן אקטיבי, אבל כשפוגשים אותו, נותנים לו שלום שקט בשפה רפה – לא ברכת יום טוב.

(4) "לא יאשבו בארצן" הוא עוד פסוק, אבל הוא גם קשור ל"לא תחנם".

הלכה – לא תחנם: לא תתן להם חן / אסור לספר בשבחן

דברי הרמב"ם

"וכן אסור לספר בשבחן של עובדי עבודה זרה, ואפילו לומר כמה נאה גוי זה בצורתו. קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם".

פשט

אין לדבר בשבח עובדי עבודה זרה, אפילו לא על יופיים הפיזי. קל וחומר לא על מעשיהם או לחבב את דבריהם.

חידושים

(1) הקל וחומר

צורה (יופי פיזי) אין לה שום קשר לעבודת עבודה זרה שלו – הקב"ה ברא אותו יפה. אבל מעשים ודיבורים כן קשורים למה שהוא מאמין בו – לכן זה קל וחומר.

(2) טעם

"שנאמר 'ולא תחנם' – לא תתן להם חן בעיניך". הפירוש השלישי של "לא תחנם" – לא לתת להם חן בעיניך. כשמדברים בשבחם, נמשכים אליהם, וזה יכול להביא ללמוד ממעשיהם הרעים.

(3) האם זה ממש דאורייתא

יש ספק רב האם האיסור "לספר בשבחן" הוא ממש דאורייתא או יותר הנהגה טובה / מדרבנן. הלשון "שמא יגרום להדבק עמו וללמוד ממעשיו הרעים" נשמע יותר כמו טעם / הדרכה מאשר לאו מוחלט. "אני חושב שזה יותר כמו הנהגה טובה... באופן שגורם לדבר עבירה".

(4) [סטייה: אריסטו ועבודה זרה]

מוזכר שמישהו שאל: הרמב"ם אמר שאריסטו היה כמעט נביא, אבל הוא היה עובד עבודה זרה – איך זה מתיישב? התשובה: הרמב"ם ידע שאריסטו עבד עבודה זרה (איזו עבודה זרה ספציפית לא נאמר), והוא התייחס לכך בספריו. העובדה שאפשר ללמוד מחכמתו של אדם לא אומרת שצריך לחבב את כל מה שהוא עושה – זה בדיוק החילוק של הלכת הרמב"ם.

הלכה – מתנת חנם לעובד עבודה זרה לעומת גר תושב

דברי הרמב"ם

אין לתת לעובד עבודה זרה מתנת חנם, "אבל נותנין לגר תושב, שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי" – לגר תושב יש לתת, ולנכרי יש למכור.

פשט

הפסוק מדבר על נבילה – אפשר לתת אותה לגר או למכור לנכרי. מכאן לומדים שלנכרי רק במכירה ולא בנתינה.

חידושים

(1) ראייה ש"לא תחנם" (מתנת חנם) הוא דרבנן

אם "לא תחנם" היה לאו דאורייתא ברור על מתנת חנם, הרמב"ם לא היה צריך להביא את הפסוק "לגר אשר בשעריך תתננה או מכור לנכרי" כמקור. הפסוק של נבילה אינו לאו – זו רק דרשה שמראה מה אפשר לעשות עם נבילה. מה שהרמב"ם מביא את הפסוק כאסמכתא מראה שהוא סובר שכל הענין של מתנת חנם הוא רק דרבנן עם אסמכתא בפסוק.

(2) קושיה על הדיוק

אפשר לשאול, הפסוק מלמד את הצד השני – שלגר תושב מותר לתת מתנת חנם – וזה לא נלמד מ"לא תחנם" עצמו. תשובה: על גר תושב כבר יש פסוק אחר – "וחי גר ותושב וחי עמך" – שצריך לקיימו. אם כן הפסוק של

הלכה י"ב – בזמן שיד ישראל תקיפה

דברי הרמב"ם

"בזמן שיד הגוים תקיפה" – כשגויים יש את הכוח – חלים כל הקולות. אבל בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם, אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בינינו, אפילו יושב ישיבת עראי, אפילו עובר ממקום למקום לסחורה, לא יעבור בארצנו עד שיקבל עליו שבע מצוות שנצטוו בני נח, שנאמר לא ישבו בארצך."

פשט

כשליהודים יש כוח מלא בארץ ישראל, אין להשאיר שום עובד עבודה זרה אפילו לעבור, עד שיקבל עליו שבע מצוות בני נח (= יהיה גר תושב).

חידושים

(1) חילוק בין ישיבת קבע וישיבת עראי

קודם למדנו שאין למכור בית (ישיבת קבע) – זה כשליהודים אין להם כוח מלא. אבל כשליהודים יש להם כוח מלא, אין להשאיר אפילו ישיבת עראי, אפילו רק לעבור לסחורה.

(2) "ישיבה" פירושה אפילו לפי שעה

הפסוק "לא ישבו בארצך" – "ישיבה" כאן לא פירושה רק דירת קבע, אלא אפילו לפי שעה. מניין? כי הרמב"ם אומר שאפילו "עובר ממקום למקום" אסור.

(3) גר תושב הוא יותר מסתם לא עובד עבודה זרה – חידוש גדול

אין להכניס גוי אלא אם הוא גר תושב – כלומר מקבל שבע מצוות בני נח. זה יותר מסתם לא להיות עובד עבודה זרה. שבע מצוות בני נח כוללות: עבודה זרה, ברכת השם, גילוי עריות, שפיכות דמים, גזל, אבר מן החי, ודינים – זה עבודה זרה פלוס עוד שש. אפילו אם מישוהו אינו עובד עבודה זרה, אבל הוא אוכל אבר מן החי או אין לו מערכת דינים, אין להכניסו לארץ ישראל.

(4) אין אמצע

זה חידוש דרמטי – אין דרך ביניים. או שהוא מקבל שבע מצוות בני נח וצריך לקיימו, לתת לו, לדאוג לו ("והי עמך") – או שהוא לא מתקבל כלל. כשליהודים יש את הכוח, לא דורשים רק שלא יהיה עובד עבודה זרה, אלא דורשים ממנו את כל שבע המצוות.

(5) [סטייה: בעיה לזמנים המודרניים]

מוזכר שזה יוצר בעיה בזמנים המודרניים (לגבי מדינת ישראל), אבל זה לא מפורט.

הלכה – גר תושב רק בזמן שהיובל נוהג

דברי הרמב"ם (בקירוב)

מקבלים גר תושב רק בזמן שהיובל נוהג. שלא בזמן היובל – מקבלים גרי צדק בלבד.

פשט

כשיובל אינו נוהג, אי אפשר לקבל גר תושב בארץ ישראל – רק גר צדק (שמקבל את כל התורה כולה) מתקבל.

חידושים

(1) פשט #1 – שייכות לקרקע

טעם חז"ל: כשיובל נוהג, שדות חוזרים לבעלים המקוריים ביובל (או בשמיטה). לכן, אפילו אם מוכרים קרקע לגר תושב, הוא שם רק "ישיבת ארעי" – הוא לא מקבל קרקע "לעולם ועד". אבל כשיובל אינו נוהג, הוא היה מקבל אחיזה קבועה בארץ ישראל, וזה לא רצוי.

(2) פשט #2 – יובל נוהג כאינדיקטור לשליטה

פשט עמוק יותר: "יובל נוהג" פירושו שיש "רוב יושביה עליה" – ישוב יהודי חזק עם מלכות, בית דין, מערכת שיכולה לאכוף דינים. כשיש שליטה כזו, אפשר להרשות לעצמנו גויים שחיים תחת דינים אחרים (שבע מצוות), כי המלכות יכולה לשלוט בזה. אבל כשאין רמת שליטה כזו, זה מסוכן מדי – אפשר להרשות רק גרי צדק שמקיימים את כל התורה כולה.

(3) שאלה: במה אשם הגר תושב?

קושיה חזקה: גוי שעושה את כל חובותיו, את כל שבע המצוות – למה לא להשאיר אותו לגור? הטעם של "שלא ילמדו ממעשיהם הרעים" לא מתאים לו – יש לו רק מעשים טובים! **התשובה:** זה לא עונש עליו, אלא גזירה מערכתית – כשאין את התשתית (בית דין, מלכות) לנהל חשבון על גויים עם דינים אחרים, אי אפשר להרשות לעצמנו את המעמד של גר תושב בכלל.

(4) אפילו בימי יהושע

מוערר שאפילו בימי יהושע לא היה יובל נוהג, מה שאומר שמעמד גר תושב הוא התפתחות מאוחרת מאוד.

הערה כללית על הפרק

כל הפרק הוא כללי מאוד – אלה "הנחיות" איך צריך להתנהג, אבל קשה מאוד לעשות הלכה למעשה מזה, כי צריך לדעת את המציאות ואת הנסיבות. כל הפרק הוא פרק פוליטי – זה לא פרק של מצוות על יהודי מסוים, אלא פרק שמדבר על היחסים הפוליטיים עם עובדי עבודה זרה, מינים, וגרי תושב, במצבים שונים של כוח ושליטה.

תמלול מלא

הלכות עבודה זרה פרק י' – לא תכרות להם ברית ולא תחנם

הקדמה לפרק י'

דובר 1:

או בואו נלמד הלכות עבודה זרה פרק י'. כבר התחלנו ללמוד על הלכות מסוימות שקשורות ליחסים בין יהודים לגויים בפרק הקודם, בעיקר איך יהודי לא יעסוק עם גויים, יעשה מסחר עם גויים כדי שהגוי לא ילך להודות לעבודה זרה, או כדי שהיהודי לא ייכשל בהנאה מכסף של עבודה זרה, וכן הלאה.

כאן מדובר יותר על הלכות שקשורות לקשר בין יהודי לגוי, או יותר נכון בין יהודי לעובד עבודה זרה. כמו שהצנזור היה מורה לכתוב שגוי מתכוון לגוי מפעם שהיה עובד עבודה זרה. אולי זה נכון, הוא אמר שנוצרי נקרא גם עובד עבודה זרה, כבר דיברנו על זה, יש מחלוקת הפוסקים על הנוצרים של

הלכה א' – לא תכרות להם ברית

היום. זה נכון, אבל המילה גוי, כאן רואים שהרמב"ם משתמש במילה גוי ועובד עבודה זרה לסירוגין. גוי פירושו עובד עבודה זרה, ולא שאתה לא גוי, אתה יהודי. כלומר, אולי הוא גר תושב, אולי הוא איזה סוג אחר של דבר, אבל גוי פירושו עובד עבודה זרה.

ועד עכשיו למדנו הלכות של הנאה מעבודה זרה עצמה, אפילו כן, אפילו מה שלמדנו על לעשות קשר היה כדי שלא ילך לעבודה זרה, שהגוי ילך, זו שאלה של לפני עור או מה שזה לא יהיה. עכשיו מדברים כבר על דבר רחב יותר, אנחנו לומדים את זה גם מצוות, כלומר זה מצוות נוספות, נכון? הרמב"ם מונה עכשיו מצוות נוספות, נכון? ברשימה. יש שני לאווין נוספים, בהקדמה כתוב את זה, כן. שזה איסור נוסף בתורה, כבר אדם כזה, קבוצת אנשים כאלה שעובדים עבודה זרה, יש עוד הלכות כאלה איך צריך... סליחה, אני חוזר... יש עוד הלכות איך צריך להתנהג איתם. טוב מאוד.

לשון הרמב"ם

דובר 1:

הלכה א', אומר הרמב"ם, בדרך כלל כשמלכות ישראל צריכה לעשות מלחמות עם גויים ולגרש אותם מארץ ישראל, ובמיוחד עובדי עבודה זרה יש מצווה לאבד עבודה זרה, אומר הרמב"ם שיש לאו, אסור לירות ברית עם עובדי עבודה זרה, ואסור להיות בשלום איתם. כן, אז תחזיק עם הזאל. כן. בדרך כלל כשעושים מלחמה עם גויים אחרים, הוא עושה איתם שלום.

אבל כשיש ענין של עבודה זרה, כשהגויים הם עובדי עבודה זרה, אומר הרמב"ם כן: **אסור לירות ברית עם עובדי עבודה זרה שאנחנו נחיה בשלום איתם והם ימשיכו לעבוד עבודה זרה, שנאמר "לא תכרות להם ברית".** אלא, אפשר לירות ברית איתם אם הוא מפסיק לעבוד עבודה זרה, "יעזוב עבודתו או יהרג", או הורגים אותו. אין דרך אחרת.

דיון: גירסה – שבעה עממין או עובדי עבודה זרה

דובר 1:

נכון, אז במילים אחרות, יש דבר כזה של ברית. יש גירסה, בגירסה הישנה היה כתוב "שבעה עממין", ואני רואה שכאן כתוב "לעובדי עבודה זרה". אז נראה שיש מחלוקת בפירוש הרמב"ם, הוא הולך עם הגירסה "שבעה עממין", אבל הגירסה שלנו כתובה "לעובדי עבודה זרה". אבל לכאורה זו אותה נקודה. העניין הוא, עושים מלחמה. "שבעה עממין" זו הבעיה, אבל לכאורה ממש החיוב, אין אפשרות לירות ברית איתם, לכן זה קשה. אבל זו שיטת הרמב"ם, אפילו בשבעה עממין, אם הם עוזבים עבודה זרה מותר לנו כן. מה שכתוב בתורה שלא לרחם עליהם הוא בגלל עבודה זרה. זו שיטת הרמב"ם. אנחנו צריכים ללמוד אחר כך הלכות מלכים, אולי אפשר לראות. בסדר.

דובר 2:

כן, אבל ר' יואל פנחס, כאן הוא מדבר אפילו אם אחר כך נעשית מלחמה, שהיהודים כובשים עוד חלק מקום, על המקום החדש שנעשה עכשיו בארץ ישראל, הרי יש את המצווה של "אבד תאבדון את כל המקומות". ואפילו הם אומרים "אנחנו רוצים איתך ברית", אפשר לעשות איתם ברית, אבל רק בתנאי שהוא מפסיק לעבוד עבודה זרה. האפשרות האחרת היא "יהרג", כלומר עושים מלחמה, הולכים עד הסוף, אלא אם כן אתה עוזב עבודה זרה. טוב מאוד.

דובר 1:

טוב, רק מאחר והגויים אין להם מצווה של "יהרג ואל יעבור", הם נכנעו.

דובר 2:

אתה מתכוון לומר בשביל עבודה זרה שלהם.

דובר 1:

בשביל עבודה זרה שלהם. כן, אבל נראה ברור שההלכה היא דווקא במלחמה, ה"או יהרג". כי רגע אחר כך נראה שאם רואים עובד עבודה זרה לא הורגים אותו בידיים. נראה את זה. אבל זו הנקודה. טוב מאוד.

ולא תחנם – לא מעלין ולא מורידין

דובר 1:

"ואסור לרחם עליהם", ואסור לרחם על עובדי עבודה זרה, שנאמר "ולא תחנם". אנחנו נראה מהלאו של "לא תחנם" נראה עוד כמה מצוות. נראה ש"לא תחנם" אפשר לפרש בכמה דרכים. חז"ל דרשו את זה בכמה דרכים. פשוט "לא תחנם" פירושו מלשון רחמנות, כמו "חננוא", "חננו ורחום". הדבר הראשון הוא, שכשאתה באמצע מלחמה איתם והם לא רוצים לוותר על עבודה זרה, אין לרחם, ותלחם איתם עד הסוף. זה הפשט הראשון של "לא תחנם". זה אותו פשט, בוודאי, למרות ש"לא תחנם" אחר כך נראה עוד כמה דברים שחז"ל לומדים מהמילה "ולא תחנם" מלבד הפשט הפשוט של רחמנות. אבל הדבר הראשון הוא, אסור לרחם.

רואים שעובדי עבודה זרה כתוב בתורה הרבה פעמים שאסור לרחם. מצד אחד יש עובדי עבודה זרה "לא תחנם", ועל מה צריך לרחם? על עובדי עבודה זרה אין רחמנות. הרמב"ם אמר בדבריו שהרחמנות היא להרוג אותם.

לפיכך אמרו גוי עובד עבודה זרה, עד עכשיו דיברנו כשממש באמצע מלחמה, מלך באמצע מצב של מלחמה, אז שילך עד הסוף ויעקור עבודה זרה. וכאן מדובר על יהודי פרטי שרואה גוי שהוא עובד עבודה זרה, הוא רואה שהוא מסתבך או תועה בדרך, "עובד" לא פירושו שמסתבך, זה לכאורה פירושו שהוא עובד, לא מסתבך, הוא מאבד את דרכו, הוא באמצע ליפול לבור, במצב של סכנה, בקיצור, **לא יעלהו, לא יציל אותו.**

ואותו דבר, ראהו לוקח למות, לא יצילנו, הוא רואה אותו שנלקח שמישהו רוצה להרוג אותו, לא יצילנו, לא יציל אותו, כי הוא עובד עבודה זרה וזה חלק ממצוות "ולא תחנם", שלא לרחם על עובדי עבודה זרה. כלומר, בעצם אם היה מצב של מלחמה איתו היו הורגים אותו במלחמה, זה לא פשט שהמלחמה היא מסיבה אחרת שהמלך רוצה כוח. המלך עושה מלחמה בגלל עבודה זרה, כי הוא רוצה לבער עבודה זרה.

אבל לאבד בידו על דרך בור וכיוצא בו אסור, אנחנו לא יכולים ללכת לאבד אותו, לדחוף אותו לבור, כל עוד אין מלחמה. התנאי הראשון כשאנחנו נלחמים עם גוי הוא כשהוא עושה איתנו מלחמה. אז לכאורה החלק הראשון הוא גם כן, אם הגוי עושה איתנו מלחמה, ואנחנו יוצאים חזרה למלחמה, אז לא לסיים את המלחמה לפני שעשינו סוף לעבודה זרה. אבל סתם כך אנחנו לא מחפשים, אנחנו לא יוצאים למלחמה.

דיון: למה "לאבדו בידו" אסור?

דובר 1:

צריך אבל להבין את זה עם ההלכה של התורה של לאבד. אנחנו הולכים כן, לאבד הוא אחרי שיוצאים. לאבד זה לא לעשות מלחמה, בארץ ישראל יש באמת מצוות כיבוש, אז שיתעסקו שם קצת, זו מצווה נוספת. או בגלל זה, צריך לחפש את זה. אבל אפשר להיכנס למלחמה, ועושים מלחמה במלחמת רשות, אז יכול להיות שההלכה של סעיף א' הראשון. אבל סתם יחיד לא יכול להרוג גוי, כי אין מלחמה. לא רק יחיד, אפילו ציבור, וחוף אם זה לא הולך עם מלחמה, מדיני מלחמה. יש לנו ענין ב"אותם ענו מלחמה". נכון, כי אנחנו לא עכשיו במצב מלחמה. זה מה שהרמב"ם מתכוון לומר גם. נכון. למלחמה יש כללים, מלך יכול להכריז מלחמה, או שסנהדרין לא... זה יכול גם להיות... אני לא זוכר מי אומר שזה דין בקריאת שלום. צריך לעיין באיזה ספר מנחה, איך הוא אומר את זה.

אני חושב שאולי יש שלוש רמות. אני חושב, אני לא אומר, לגבי פשוט להיות מדייק מ"עושה עמנו מלחמה". אולי אני לא צודק, אבל אני חושב שזה יכול להיות כך. כלומר, אנחנו רוצים ללכת למלחמת רשות, נניח. אפשר לעשות מלחמה עם גוי. בסדר. אז אם הוא רוצה להיכנע לגמרי, הוא נכנע, הוא לא עושה מלחמה, הוא הולך "בהולה לכל מעשיו". לא עם הדינים שלו של עובדי עבודה זרה עד צדק. לכאורה ממילא יחול ההלכה, אסור להשאיר עובדי עבודה זרה בארצנו, או במקום שבשלטוננו, וכדומה. אבל זה עדיין לא כריתת ברית. כריתת ברית היא לכאורה עוד רמה אחת, שעושים כמו עסקה, אנחנו ביחד ואנחנו חברים, אולי נהיה... איך קוראים לקואליציה, כן, אם מישהו נלחם איתך, נלחם איתך. ברית יכולה להיות רמה גדולה יותר, אז יש איסור נוסף לא לירות ברית שכוללת שהוא יכול לעבוד עבודה זרה. אבל אתה מבין כך? אז, להיפך אני מבין, שמי שלא רוצה, הוא "עושה עמנו מלחמה", מובן שהוא לא מכניע את עצמו, אז אסור לירות ברית איתו. אבל רמה אחת באמצע, מה פירושו שהוא לא עושה מלחמה, אלא הוא מקבל שלום, יכול להיות שמותר לקבל שלום ממישהו, כי מותר להיות בשלום עם גויים שעובדים עבודה זרה. אתה מבין כך? אני רוצה את זה אולי קצת אחרת.

דובר 2:

כל רחמנות על הגוי, אסור בגלל "לא תחנם". אסור לרחם. רחמנות לא נכנסת. אז אדם אמר שפעם אחת אין מצווה של רחמנות, אני יכול להרוג

דובר 2: הוא מביא שתוספות שואל קושיה, למה באמת צריך לא מעלין? אומר תוספות שהוא עדיין חייב מיתה אם הזהירו אותו בפירושו.

המשך דיון ב"לא תחנם" – הפשט והקשר להצלה

דובר 1:

שם אני אומר, זה אולי אסור בגלל סיבה פוליטית, כי הוא לא הולך לעשות את ארץ ישראל למקום של כאוס, או אסור כי הוא לא יכול לעבור על חלק של לא תרצח. גוי לא חייב מיתה על עבודה זרה. זה לא כך. שעת מלחמה היא מלחמה. האם גוי לא חייב מיתה על עבודה זרה? תוספות מביא הרי שבת, למה הרגו את אלה שלא נסוגו מעבודה זרה? האם בגלל מלחמה או בגלל עבודה זרה?

כאן מדברים הרי כשאפשר לך כן, מדברים הרי באופן ששייך לכרות בריתות ומלחמות. הוא מביא תוספות ששואל קושיה, למה באמת צריך לדבר? אומר תוספות שהוא רק חייב מיתה אם התרו בו בבית דין. אין בית דין. אבל אני לא יודע אם זה אותו דבר כמו הרמב"ם.

אני אחזור ואומר איך למדנו כאן: שכשיש מלחמה, צריך ללכת עד הסוף, ומותר רק לכרות איתו ברית, "ברית", אם הוא מפסיק לעבוד עבודה זרה, ואסור לרחם. אבל סתם יהודי מול גוי יחיד, כל הדין לא תחנם, לא צריך לעשות רחמנות יתרה של השתדלות להציל אותו. אבל עדיין אסור להרוג אותו, כי אי אפשר להרוג אדם בלי שיהיה...

דיון: האם "לא תחנם" הולך על הדין של אי הצלה

דובר 2:

אני לא בטוח שה"לא תחנם" הולך על החלק השני. הייתי מסתכל יותר... כי למה תרחם? ממילא לפיכך הרמב"ם לא ראה.

דובר 1:

לא, לא, ה"לא תחנם" הראשון הולך... לא, לפיכך לא ראה. הרבה פעמים הרמב"ם אומר לפיכך, זה לא אומר...

דובר 2:

לא, לא, זה ברור, הרמב"ם... זה ברור, זה מאוד ברור, זה מחובר ל"לא תחנם".

דובר 1:

לא, לא, בוא שוב. קודם כל, דע כלל גדול ברמב"ם, כשכתוב לפיכך, לא תמיד יש לזה טעם עם מה שכתוב קודם. הרבה פעמים זה אומר "באופן", משהו כזה. זה... תסתכל ברמב"ם, תעשה חיפוש של כל הפיכך'ים, תראה שלא תמיד נכון שיהיה... לפיכך לא דווקא "therefore" ברמב"ם. לפיכך פירושו ממילא, הפשט הוא כך, אני זוכר שאחי אמר לי פעם את הפשט.

דובר 2:

לא, זה לא נכון, זה לא נכון, זה מאוד לא נכון. כי "לא תחנם" פירושו שתרחם. כשתרחם פירושו כשתראה משהו, תראה רחמנות, תרחם עליו. אדם צריך לרחם, אבל אם תיתן לו מתנת חיים, זה לא לרחם.

התרגום לעברית

דובר 1:

כדי להבין, כדי להבין. אני לא מסיר את האיסור, אלא שלא תהיה, אני לא מסכים, אני לא מסכים. כי "לא תחנם" הוא כמו שאמרת לעשות, מיד יראו פשטים אחרים ב"לא תחנם". בינתיים אנחנו מדברים על הפשט הפשוט. הפשט הפשוט של "לא תחנם" הוא שהמציאות שהיית מרחם, היית מרחם על זקן, הוא הפסיד מלחמה, הוא רוצה להיכנע, אבל אתה עדיין רוצה לקחת את הדבר, היית מרחם? היית עושה "לא תחנם" פשוט עוד לא על "לא תכרות ברית". זה הפשט הפשוט.

זה איך... הרי כתוב "לא תכרות להם ברית"?

דובר 2:

איתו גם. התשובה על זה היא, שבסופו של דבר לא נכנס עם זה לא רחמנות, אתה לא רוצה לעשות בעיות לכלל ישראל, ליהודים, כמו שאחר כך כאן משום איבה. אתה לא רוצה לעשות אש. אז אם הוא לא עשה איתך מלחמה, אתה עכשיו הולך... התורה לא רוצה שיהיה כאוס בארץ ישראל, ושכל אחד יבוא וכמה מתנחלים יהרגו ויכו, שיהיה תמיד מהפכות בגלל זה. אם הוא באמצע למות, אף אחד לא ידע, אתה יכול להרוג אותו, כי אין רחמנות על עובדי עבודה זרה, כשזה לא עלינו. אבל ללכת להרוג אותו, אז הוא אומר 'אסור', כי הרמב"ם לא אומר שאסור כי זה הרג אדם חף מפשע, אלא אסור כי אתה עושה חורבן עם ארץ ישראל.

דובר 1:

לא, אני לא מסכים. קודם כל, לאו דווקא ארץ ישראל, ההלכה היא בכל מקום. אבל אני לא רואה 'אסור'. 'אסור' צריך להיות מה שכתוב שגוי הוא 'לא מעלין ולא מורידין'. כן, כלומר, ההלכה אומרת שלא דוחפים לבור בכלל. אין חיוב להציל אותו בכלל, לא קוראים להצלה. הוא מת. אז הסיבה למה אני לא צריך להציל אותו היא בגלל 'לא תחנם', לא צריך לרחם עליו.

דובר 2:

מעניין. אבל אני שואל, הסיבה למה אסור לאבד הוא כל רציחה?

דובר 1:

משהו כזה, כן.

דובר 2:

או שזה דבר נוסף, כי אתה רוצה שהרציחה רק המלך יוכל להרוג, ואתה לא רוצה שכל יחיד ייקח את החוק לידיים שלו.

דובר 1:

לא, לא, לא, כי הוא לא חייב מיתה. הוא לא חייב מיתה. אבל בעצם הוא חייב מיתה אם יש מצב שהמלך הכריז מלחמה. ובמלחמה הולכים להרוג אותו בגלל עבודה זרה, זה לא פשט שהמלחמה היא מסיבה אחרת שהמלך רוצה כוח. המלך עושה מלחמה בגלל עבודה זרה, כי הוא רוצה לבער עבודה זרה.

דובר 2:

לא, רק בארץ ישראל, רק בארץ ישראל, חוץ לארץ אין חיוב. אין חילוק, מדברים בארץ ישראל, כן. אפשר לעשות מלחמה רק בגלל עבודה זרה? ולמה לא יכול יחיד לעשות מלחמה קטנה עם שכן עובד עבודה זרה? זה אני אומר, זה 'אסור' אולי בגלל סיבה פוליטית, כי הוא הולך לעשות את ארץ ישראל למקום של כאוס. או זה 'אסור' כי הוא לא יכול לבצע מה שחלק מהמסמכות אומרת. גוי לא חייב מיתה על עבודה זרה, זה לא כך. שעת מלחמה היא מלחמה, אבל גוי לא חייב מיתה על עבודה זרה. תוספות מביא את זה, תוספות...

דובר 1:

אז הסיבה למה הורגים אותו אם הוא לא נסוג מעבודה זרה היא בגלל מלחמה או בגלל עבודה זרה?

דובר 2:

בגלל מלחמה.

דובר 1:

בגלל מלחמה? זה הרי הרמב"ם מפורש, יש אחד בגלל מלחמה והסעיף השני אומר...

דובר 2:

אם אומרים שמלחמה היא כמו משום איבה, אבל כאן לא שייך להתחיל מלחמה כשיחיד אחד רוצה שיהיה עכשיו מלחמה בארץ ישראל.

דובר 1:

אני מסכים שמשום איבה הוא דבר שנכנס אחר כך, אני גם חושב כך. אבל כאן מדברים על חיוב, אם אתה מדבר שבקרוב יהיה חיוב, צריך לדבר על ענין ששייך לעשות בריתות, בריתות דחופות.

היה, היה לנו פעם ישוע הנוצרי, שגם יכול היה לחשוב, נו מה כבר, איזה יהודי מעניין עם איזה רעיונות מוזרים, או צדוק וביתוס. אבל מזה התפתחה חבורה שלמה, כת שלמה שהפריעה ליהודים ומצרים לישראל. ממילא, אם יש מישהו שמשייך לחבורה הזו, מישהו שעושה מעין כת חדשה, יש להרוג אותם, כי הם סכנה לכלל ישראל.

החילוק בין גוים עובדי עבודה זרה ובין מינים מישראל

אתה רואה שהוא אומר יפה מאוד שהרמב"ם יודע שגוי סתם שעובד עבודה זרה לא מפריע לנו, אין לנו מה לעשות איתו, אבל הוא לא מפריע, הוא לא עושה מכשול לנו. אבל המינים מישראל, הם כן מצירים לישראל. הם עושים, כמו שהוא מביא דוגמה מהמינים ואפיקורסים, והוא מציב מיד, הוא מביא את הברכה שלהם כאן, אתה יודע, אני מתכוון ראשית זה עדיין חלק מהקיום של "ומרידה מהרה תעקר", אתה יודע, "מלכות הרשעה מהרה תעקר", אתה יודע, "מלכות הרשעה מהרה תעקר", אתה יודע, "השי"ת יקיים את המצווה".

הוא יודע שהם מפריעים לך כן, שהם מפריעים כן, ולא סתם הם מפריעים, אלא הם מסירין מאחרי השם, שהרמב"ם מסביר שזה הדבר הגרוע ביותר, זה מבטל ישיבה של עולם וכו'. ממילא צריך אותם... כן, אבל זה הגנה עצמית, ולא... כך אתה יכול לומר שאצל הגוי הוא אמר "ואינם אויבים לנו במלחמה", כי הם תמיד לא אויבים לנו במלחמה. וזה אני אומר עוד מרבי רבינוביץ, אני מתכוון שהוא צודק. עכשיו אני מתכוון כך, אני רק רוצה להסביר, הרמב"ם אומר, לא הורגים מין כי הוא רשע כל כך גדול, אלא כי הוא מצר לישראל, כי זה הגנה עצמית.

דיון: למה אצל יהודים חמור יותר מאשר אצל גוים

דובר 2:

אני רוצה אולי לומר לך, שעל גוי יש לנו כבר מנגנון של הגנה... יש לנו כבר מנגנון, כי לא מתערבים איתם, "לא תחנם", אנחנו כבר כאן, לא מתחנתים איתם, לא מתחברים איתם, אז הסכנה כבר מנוטרלת. אבל היהודי הרי עדיין אין כאן את כל מערכת ההגנה, אז יהודי הוא הרבה יותר מסוכן שהוא יוביל יהודים אחרים, צריך ללכת הרבה יותר חמור, כן?

דובר 1:

כן, יכול להיות. אצל הגוי כבר יש את כל ההרחקות... אה, אפילו חוץ מזה. אבל בכלל, גוי שעובד עבודה זרה... אם... יכול להיות שכן, אם גוי הוא מיסיונר, ו... יכול להיות שגם היה... אתה יודע, לא כתוב על זה. מדברים הרי סתם על גוים שהם יושבים ועובדים עבודה זרה באוהלה של תורה לעצמם. אם גוי בא והוא מסית ומדיח את ישראל מאחרי השם, יכול להיות שהוא נקרא מין, זה לא... זה לא ברור. אוקיי.

הצורך ב"תלמידים" – הסכנה העצומה של תנועה

אז רואים כאן ברור שהוא מתכוון גם, מינים ואפיקורסים מתכוון גם למי שהלך נגד חז"ל, לא רק נגד התורה, כי הוא מביא צדוק וביתוס. כן, אבל מצד שני, כמו שאמרת לי קודם, עד כאן רואים שמינים ואפיקורסים לא מתכוון למישהו שהיה לו פעם הרהור כפירה. מתכוון לומר מישהו כמו ישו או צדוק, מישהו שמין אוריג'ינלי מתכוון. אני מתכוון כמו מין, כמו קבוצה, כת. ואני מתכוון גם שאצל שניהם הוא מביא תלמידים, כי זו הבעיה. כי כשמתכוון סתם, יכול עדיין להיות כאלה ישו הנוצרי'ס איפשהו בארץ ישראל, אבל ברגע שהם עושים כת, זו סכנה עצומה לכלל ישראל. אצל שניהם יש לו ותלמידיו ותלמידיהם.

דובר 2:

כן, הוא מתכוון, לא מתכוון, מתכוון עוד אפילו לא אותם, אפילו אם יש לו גבאי שעוזר לו גם. הנקודה היא, מי אומר שזה גם לא ריאליסטי? הסכנה היא התלמידים. זה מה שאני מתכוון לומר, שכאן יש איזה יהודי שקט שיש לו דעות מוזרות, נו, הוא לא מכניס את כלל ישראל לסכנה, זה בטוח. אבל אם יש תלמידים, הוא עושה תנועה, זו הבעיה. זה גם יוצא ממה שהרמב"ם אומר שזו מצוות עשה, זה נושא של הגנה עצמית, זה לא נושא. זה כמו

כן, כן, "לא תכרות להם ברית" זה לכרות ברית, ו"לא תחנם" זה לרחם עליהם. כמו שאנחנו אומרים, זה בסופו של דבר חל על רחמנות. כמו שראית במיתות, יש ארבעה לאווין אחרים לא לרחם עליהם. זה דבר נורמלי. זה הרי ההקשר של "לא תחנם", זה כתוב באותו פסוק עם "לא תכרות ברית". זה מדבר בשעת מלחמה. "לא תחנם" לא מדבר לא בשעת מלחמה. הדין השני הוא שכאשר אין מלחמה, זה דין אחר. זה קשור לדין הראשון, אבל זה לא על "לא תחנם". אני לא חושב. כי להציל אדם זה לא על רחמנות, אין לזה שייכות לרחמנות. אולי ענין של "לא תעמוד על דם רעך", דברים אחרים, אבל לא על רחמנות.

רחמנות, הפשט הוא שרחמנות, בדרך כלל, "לא תחנם" אומרים כשאדם חייב מיתה. כן, לומדים ברודף ומושך, שחייב מיתה, או בדברים אחרים, רוצה, "לא תכפר", לא לרחם. גוי חייב מיתה, אז זה מדבר לכאורה בפשט במצב של מלחמה, במצב שהוא חייב מיתה. אחר כך, אולי "לא תחנם" הולך על יהרג. אם הוא לא מסכים, הרוג אותו ואל תרחם. אבל זה שלא מצילים אותו, זה לא על האיסור של לרחם. הייתי חושב.

דובר 1:

זו הסיבה למה לא להציל אותו.

דובר 2:

לא, אני לא מסכים. כי לא כתוב כאן "לא תעלהו מן הבור" להציל אותו, אלא שלא להציל אותו. יש איסור להציל אותו, כי יש "לא תחנם".

דובר 1:

אני לא מסכים. "כל שכן" הרי איסור. יש איסור לרחם. הדרך הנורמלית כשאתה רואה אדם שמראה רחמנות, אתה קופץ להציל אותו. אבל כשהוא עובד עבודה זרה, אל תרחם.

דובר 2:

כבר אמרתי לך את הפשט האנגלי, אבל אתה יכול לומר את הפשט? את הפשט, אנחנו אומרים את הפשט. אנחנו אומרים את הפשט האמיתי. אתה אומר את הפשט האמיתי? אתה אומר את הפשט השקרי.

הלכה ב' – מוסרי ישראל, מינים ואפיקורסים

דובר 1:

במה דברים אמורים? זה שאפילו כשלא מרחמים, כמו שלמדתי שרבי יצחק אמר, לא, הוא בכלל לא ירחם על יהודים למעלה. לא, זה שנאמר שאסור להרוג ורק לא להציל, נאמר רק על גוי. אבל יש כאלה שגרועים יותר מגוי עובד עבודה זרה. אלה מוסרי ישראל, יהודים שמוסרים יהודים אחרים למלכות בזמנים שהיהודים משועבדים. מוסרי ישראל לא מתכוונים סתם שהולכים לערכאות ומוציאים כמה דולרים מיהודי. מתכוונים סתם יותר, מוסרי ישראל מתכוונים מכניסים יהודים לסכנה. מכניסים יהודי אחר לסכנה. אלה מינים ואפיקורסים, מה מתכוונים מינים ואפיקורסים? אלה שכופרים בתורה.

לכאורה מה מינים ואפיקורסים בהלכות תשובה, הרמב"ם אמר כלל הגדרה. אבל לכאורה מתכוונים כאן גם, לא דווקא כי יש להם דעות כוזבות חמורות, אלא הם שייכים לאיזו חבורה מסוימת שנלחמת ביהודים. אצל הגויים אתה בצד שצריך להרוג את כולם, באה תורה שבכתב ואמרת "לא תרחם עליהם". אבל הם זו מצווה לא רק שלא להציל אותם, אלא כן מורידין עד באר שחת, ולהכניס אותם עד לגיהנום. מה נכנס כאן באר שחת?

טעמו של הרמב"ם – מצרים ומצירים לישראל

אומר הרמב"ם למה? מפני שהן, החבורה, הכת של מוסרים ומינים ואפיקורסים, ממה שאמרת מה שאמרת, הם מצרים ומצירים לישראל, ומסיתין את העם מאחרי השם, כישוע הנוצרי ותלמידיו, וצדוק וביתוס ותלמידיהם, שם רשעים ירקבו.

אומר הרמב"ם כך, שאפילו אתה רואה מישהו שאתה חושב שהוא באמת מהמינים ואפיקורסים, אבל מי אומר שהוא כל כך מסוכן? אומר הרמב"ם,

סיבה למה אסור להציל אותם, אסור לרפא אותם, כי זה ענין של רחמנות. אבל זה כתוב רק כשעושים את זה מרחמנות, אבל אם עושים את זה כי פוחדים מהם, או פוחדים, הוא פוחד מהם, חושש משום איבה זה דבר חלש שיהיה מסייר הציון ח ברק, כשמתכוון ממש הוא פוחד ממנו עכשיו. כי משום איבה זה טרש, מי יודע איזה דברים רעים יכולים לצאת שהגויים ידעו שאנחנו לא מרפאים אותם, אז אז מרפא ובסחר יש לרפא אותם, אבל אז הלאה הוא צריך לעשות את זה רק כשהלה משלם, כי אז יש מקום לפחד או לאיבה, כי האדם הוא רופא והוא לוקח כסף, וממני הוא לא רוצה לרפא בחינם ועוד לתת כסף.

אבל בחינם אסור, בחינם אסור, כי בחינם אתה יכול לומר, אני עכשיו עסוק מדי, אני לא יכול לעשות את זה עכשיו. כן, בחינם עושים כי יש רחמנות באמת. זו הסיבה היחידה שנעשה בחינם זה בגלל רחמנות.

כן, אז סנטר, יש כאן נפלו על זה סיבוכים, הגמרא'ס עם דברים, אבל כן... יש שנאמר שאפשר היה מסכיל בזה בגמרא, אולי רק לשמוע למה יש דין מיוחד.

גר תושב – דינים מיוחדים

דובר 1:

אני אוציא, גר תושב, גוי שקיבל עליו שבע מצוות בני נח, שאנחנו כשאנחנו אומרים פחות או יותר גויים של היום, שהם נוהגים חוץ מ... הרמב"ם אמר שהוא עובד עבודה זרה. ההיתר לא עמד על ההלכה.

אוקיי, אנחנו מסתכלים בהלכות תשובות, מה גר תושב, אנחנו מחויבים, שהגויים של היום נקראים לפי ההלכה גר תושב, יש לגר תושב, מה הוא יעשה ישראל כבר את זה לחילה ימים אומרים, הגר תושב, מה שיש לי איזה יוסף שם בתורה, כתוב בתורה מה שכתוב אליגהרם, הוא מביא הרמב"ם בדף אחר, זה מביא מה שכתוב בגר תושב וחי אימך, זה אומר מצווה להחזיק וחי אימך. זה אומר מצווה לתת...

לא לא, לגרש שבשלחת בעניו וחלה, שכתוב אוי מחלה נאך, כתוב פסוק על נבילה, או זה לתת לגר, או לקנות לגוי. הגמרא שאם זה גוי מוכרים בכסף, אבל גר תושב, מה נותנים? רואים למה הנבילה שאנחנו לא אוכלים, נותנים לו, שיאכל, זה היה מצווה לתת לו לאכול. כתוב שגם יש לנו מוסדות בחינים, צריך לתת חינם לא... זה לא מתכוון כך נושא אחר, לפעמים ללמוד כמה פנק לא כמו אם על רפואה הם כמו לתת חל גחל, על רפואה הם לוקחים כסף על רפואה.

אבל כפנו, הנקודה היא, לא אם לתת חלבן זה מגוי. לא, לא כל גוי. הגוי שמדברים כאן זה עובד עבודה זרה. גר תושב פשוט, זה לא מתכוון לא מספיק לא להיות עובד עבודה זרה, מכיר עוד צריך לקבל על עצמו להיות גר תושב על שבע מצוות ספציפית. אבל הרמב"ם לומד שאם כך זה פשוט שזה גם... מאוד טוב.

הלכה י – לא תחנם: חנייה בקרקע

מכירה והשכרה בארץ ישראל, סוריא וחויץ לארץ

דובר 1:

אז מהמצוות שלמדנו "לא תחנם", שפשוט אחד "לא תחנם" הוא אסור לרחם עליהם, פשוט אחד "לא תחנם" הוא אסור לתת להם חנייה בקרקע, אסור לתת שטח לגור.

אומר הרמב"ם, אין מוכרין להם בתים ושדות בארץ ישראל, אסור לתת לגוי למכור בית או שדה בארץ ישראל, כי זה לתת חנייה בקרקע, נותנים להם מקום, והרמב"ם הולך מאוחר יותר להביא את הפסוק.

אבל בסוריא, אבל בסוריא שזה לא חלק מארץ ישראל, מוכרין להם בתים, מותר כן למכור להם בתים, אבל לא שדות, שדות אסור אפילו בסוריא, כי סוריא נקרא באמת לא ארץ ישראל, אבל זה כן נקרא ארץ ישראל לענין דברים מסוימים, לענין תרומות ומעשרות.

מוסר. מה זה מוסר? זה פסוק הרשע, זו עבירה גדולה. אבל מתכוון לומר הוא מסוכן פשוט.

ההיבט המעשי – "שם רשעים ירקב" וריאליזם

דובר 1:

כן, אני מתכוון גם שאני יודע מתי יכלו לקיים את ההלכה. זה רק כל ה... אני חושב כל אחד כשהוא אומר הרמב"ם מיד, "שם רשעים ירקב", "באר שחת", אתה תופס כי לא מדברים כאן ריאליסטית. כי אתה צריך הרי לשאול, אם יש תקופה שלנו, אפשר הרי כבר ללכת עם הרשות הגויית. אבל מדברים שזו תקופה שלנו. מי נותן לנו את התקופה שלנו נגד המינים? לפעמים יש כך פנימית, אפשר כן קצת, אבל רוב הזמן היו המינים ואפיקורסים בגמרא, לא עשו להם כלום, רק עשו קללה עליהם ואמרו "שם רשעים ירקב". לא שמו אותם בבורות. לא שמעת דבר כזה, אמת?

דובר 2:

אני מתכוון ש"שם רשעים ירקב" מתכוון גם, השם רשעים מתכוון לפרסום של הרשעים, לא הרשע עצמו, כמו "תם חטאים". השם רשעים, התנועה שהם יכולים להיות להם תלמידים, "ויעש לו שם", כן, "הבה נעשה לנו שם". זו הבעיה. בעיקר מה שבעיקר מה שאנחנו יכולים לעשות זה כשאנחנו יכולים לגנות אותם. אני לא רואה שהיה פעם מעשה שלקחו את זה ואת אותו אפיקורס והכניסו אותם לבור. אתה רואה הרי, אפילו זה מדבר "מורדין ולא מעלין", לא התכוון שעושים איתם מלחמה. למה לא? כי אי אפשר. אולי איפה שאפשר היו עושים, אבל אי אפשר.

דובר 1:

אוקיי, אם יהיה לזה השפעה הפוכה, לכאורה אסור הרי עוד יותר לעשות מאותה סיבה, כן.

דובר 2:

לא, טוב. אז טוב. אז זה... לכן התחלתי עם כל הפרקים קצת אחרת ממך, שכל הפרק, אפילו מה שמראה כן לכאורה אפילו במצבים שזה לא תקופה שלנו, זה עדיין פרק פוליטי. זה לא פרק של מצווה על יהודי מסוים, כך לא עוד החלק. אפילו הנושא של מינים ואפיקורסים. לכאורה, מינים ואפיקורסים אין כאן פסוק. לא לומדים מ"לא תחנם". "לא תחנם" הולך על עובדי עבודה זרה. תגיד נא, למשל, זה אומר איך יש מורדין ולא מעלין, ואני מתכוון, כן, לא מעלין ולא מורדין. אומר, על מי זה כן מורדין ולא מעלין?

חזון איש – תינוק שנשבה

אז ההלכה של חזון איש שמתינוק שנשבה זה הרי מאוד הרבה, ממש מתאים למילים של הרמב"ם. אם הוא תינוק שנשבה הוא הרי אוטומטית לא משהו שהוא מזיד, הוא לא יודע.

דיון בשיטת חזון איש – המשך

דובר 1:

זה אני לא יודע, אבל לא צריך להגיע, כי אתה יכול לומר אפילו יותר טוב. החזון איש מתכוון, לא צריך לחפש היתר למה אותו יהודי לא רשע כזה. לא נכנס לכאן. כל ההלכה היא לכתחילה פוליטית. אני מתכוון, החזון איש אומר הרי כך. מציל ישראל. כמו אם זה עוזר. אם זה עוזר, אבל אפילו הוא כן מציל ישראל.

נגיד, התינוק שנשבה הוא מציל ישראל, אבל זה הזיק, זה עזר למישהו, אבל לו, כך יותר אנשים יהיו עכשיו אפיקורסים כי הם כמו שהורגים מישהו, ועוד אי אפשר להרוג. להפך, מי שהורג הוא עכשיו המציל ישראל. זו לא סתירה כזו.

הלכות רפואה לגויים – משום איבה

דובר 1:

הרמב"ם הלאה, אפשר תולדה מההלכה. שאסור להציל יהודי. מלא תחנם להציל גוי. מלא תחנם, לומדים ברשע, עשר לבות עובדים ועדה זרף. אותה

סתם כי בבלו'ובר עומד לשון חנינה, לרחם. הז"ל למדו בזה עוד פירוש, "לא תתן להם חן". כבר ראינו "לא תתן להם חן", כמו ש...

דובר 2:

לא, זה איסור חדש, להיות "לא תתן להם חן".

דובר 1:

"לא תחנם" לומדים שלוש דברים. רגע, אני עדיין לא יודע את הדבר השני. עד עכשיו אני יודע את הדבר השני. אני רק אומר שחנינה, אני רק חושב אם זה אומר כמו שחנינה פירושה משהו כמו... אם זה מביא משהו שזה משהו כמו... אני לא יודע, הוא מקבל משהו כמו איזושהי בעלות, או משהו... או להיפך, שאפילו הוא רק נח, או שזה סתם כי הלשון היא כך. אני לא יודע.

דובר 2:

מה פירושו... הרמב"ם אומר "לא תתן להם חנינה". אוקיי, ומה רע בזה?

דובר 1:

כי כתוב בפסוק, אני שומע.

דובר 2:

אוקיי, אבל מה זה אומר?

דובר 1:

הוא הולך לומר מה מפרשים בפסוק.

דובר 2:

כן, אני מבין, אבל... אה, הוא הולך לראות בסוף שחנינה פירושה כמו שאז הוא גר שם, אז הוא יושב במקום. אוקיי, טוב. שיהיה במנוחה, שלא... שלא... גוי לא יהיה כאן בארץ ישראל או בסוריא, לא יהיה לו... איך אומרים ביידיש? שקט, ישוב, משהו כזה. נחלה, אני לא יודע.

מכירה בחוץ לארץ

דובר 1:

מותר להם למכור להם בתים ושדות בחוץ לארץ, אומר הרמב"ם. אבל בחוץ לארץ מותר כן למכור בתים ושדות לעובדי עבודה זרה. אפילו שדות, נכון? בתים ושדות. שדות בוודאי, כי בשדות אין להם... כי שם אין חלק לבטל את זה. אבל רק בזמנינו, האיסור של "לא תחנם" בקרקע פירושו בקרקע שלנו, קרקע ארץ ישראל. אוקיי.

השכרת בתים – לא לבית דירה

דובר 1:

אומר הרמב"ם הלאה, אבל מקום שמותר להשכיר, אפילו שם שאומרים שמותר להשכיר, כמו שאמרנו קודם שבארץ ישראל מותר להשכיר, בחוץ לארץ מותר להשכיר, אז לא לבית דירה התירו, אבל רק היתה סוג אחר של בית, לא אבל שהוא גר שם לדירה.

לא לבית דירה התירו מפני שהוא מכניס לתוכה עבודה זרה, כי כשאתה משכיר לו, עדיין נשאר הבית של המשכיר, וכשהוא הולך להכניס עבודה זרה הוא עובר על לא תביא תועבה אל ביתך, הוא הולך להכניס תועבה לבית של היהודי.

אבל מה שכתוב שמותר כן להשכיר, משכירין להם בתים לעשותן אוצר, מותר להשכיר בתים לסוגי תשמישים כאלה שהגוי לא מתנהג להכניס עבודה זרה. כלומר, מותר להשכיר לו בית לעשות שם אוצר או מה שזה לא יהיה דברים שהם עושים שם שלא מכניסים עבודה זרה.

פירות מחובר לקרקע

דובר 1:

הלאה, ואין מוכרין להם פירות ותבואה וכיוצא בהן מחובר לקרקע, אסור למכור שטח, כלומר אפילו לא מוכרים את הקרקע עצמה, מוכרים רק את הפירות והתבואה שעדיין מחוברים לקרקע, מאותה סיבה כי אתה מפקיע ממעשר.

אז פשוט, כל תרומות ומעשרות, הכהנים והלויים מסתכלים שמכל שדה יש פוטנציאל שהכהן והלוי יקבלו תרומות ומעשרות, וכשאתה מוכר את זה לגוי, אתה עושה את זה לישראל שהם יפסידו להתחיל לשטול בלי תרומות ומעשרות, כך הולך הרמב"ם מיד לומר.

תרגום לעברית

ומשכירין להם בתים בארץ ישראל, ומותר להם, אבל להשכיר מותר כן. "לתת להם חנינה" פירושו לתת להם שיהיה ביתם, אבל להשכיר בית בארץ ישראל מותר כן.

אז עניין המכירה שיהיה קנינם, מכירה אסור למכור לא בתים ולא שדות בארץ ישראל. בסוריא מוכרים בתים אבל לא שדות. השכרה, בארץ ישראל מותר להשכיר להם בתים, כי אין על זה איסור.

אבל מה אסור לעשות בארץ ישראל? אסור להשכיר לכמה גויים אחד ליד השני, ובלבד שלא יעשם שכונה, שלא תעשה אזור קטן שעובדי עבודה זרה גרים יחד.

וכמה נקרא אזור? אומר הרמב"ם, איזו היא שכונה? פחות משלושה. פחות משלושה אינו נקרא אזור. יותר משלושה בתים לגויים כבר יהיה שם אזור של עובדי עבודה זרה, זה אסור.

דובר 2:

שלושה אחד ליד השני, נכון?

דובר 1:

כן. ואין משכירין להם שדות, אבל שדות אסור להשכיר להם. אפילו בתים מותר, אבל שדות אסור להשכיר, והרמב"ם הולך להסביר למה.

ובסוריא, בסוריא, משכירין להם שדות, מותר כן להשכיר, מותר להשכיר להם שדות.

למה שדה חמור?

דובר 1:

אומר הרמב"ם, מפני מה החמירו בשדה, למה החמירו בשדה ששדה אסור אפילו להשכיר בארץ ישראל? או שתי חומרות, גם אפילו השכרה להשכיר שאין מעשרות, וגם מכירה מוכרים בסוריא, מוכרים בתים ולא מוכרים שדות. שני החילוקים הם לשניהם, שהחומרות הן גם בארץ ישראל...

דובר 2:

כן, נכון.

דובר 1:

לא, הנפקא מינה היא כך, כי לשדה יש שני איסורים. אחד, מפקיען מן המעשרות, כשאתה משכיר שדה הגוי הולך לשם לנטוע והוא לא ייתן מעשרות, אתה מפקיע קרקע מארץ ישראל ממעשרות. האיסור השני הוא, לא תתן להם חנינה בקרקע, שלא תיתן להם מקום על הקרקע. ממילא...

דובר 2:

מה פירוש חנינה?

דובר 1:

חנינה פירושה לגור.

דובר 2:

חנינה פירושה לגור?

דובר 1:

"ויסעו ויחננו", כן.

דובר 2:

נו, חנינה, ויחננו פירושו לנח, משהו כזה. מה ה... זה מעניין לא?

דובר 1:

אולי זה גם רק כי זה בחוץ לארץ זה מותר, אני לא יודע, צריך ללמוד וצריך לראות שם. זה מה שאתה אומר לי, כי אני לא בטוח שזה... עכשיו אתה אומר, אתה יוצר תורה חדשה ש"ביתך" פירושו בארץ ישראל. אני לא רואה מאיפה אתה לוקח את זה. לטובת העניין, "ביתך" פירושו בביתך, וביתך זה ביתך שקניית. אני שומע מה שאתה אומר, אבל הרמב"ם לא כתוב כך.

טעם האיסור: "לא תחנם – לא תתן להם חניה בקרקע"

דובר 2: יפה מאוד. "בסוד האיסור", אומר הרמב"ם הלאה, "ומה טעם אין מוכרין להם? מה הפירוש של ההלכה שאמרת עכשיו שאסור למכור בית בארץ ישראל לגויים? שנאמר 'ולא תחנם', לא תתן להם חניה בקרקע." אין לתת חניה בקרקע שלך, בקרקע שלך ששייכת ליהודים בארץ ישראל.

אה, אומר הרמב"ם, יפה מאוד. אה, בטח שמכאן הרמב"ם הבין שה"לא תחנם" עולה על ארץ ישראל. "שאם לא יהיה להם קרקע, ישיבתך ישיבת עראי היא." הם רק יושבים ישיבת עראי, זה רק זמני, להשכרה, והם לא יושבים בנוחות. שלא יהיה להם חניה, כמו שר' יצחק אמר, פירושו ישיבה נוחה מאוד, ישיבה קבועה. אבל כל עוד לא נותנים להם ישיבת עראי, זה ה"לא תחנם" מקפיד, שלא יהיה לו נוח מדי באזור שלך.

אומר הוא, זה עצמו קשור גם לארץ ישראל. בארץ ישראל אנחנו רוצים שהגויים יהיו בישיבת קבע, בארץ ישראל היהודים גרים ישיבת קבע, אבל הגויים הם רק ישיבת עראי. מעניין שהצד כאן, כאילו הוא מתחיל עם כל ההלכה "אין מוכרין", ואחר כך הוא בא עם "פנימיות", פנימיות. זה לא שזה ממש האיסור. יכול להיות שהרמב"ם סבר "לא תחנם" בפשט מן התורה, צריך לבדוק בספר המצוות, יכול להיות שהרמב"ם סבר ש"לא תחנם" בעיקר פשט פירושו ממש לא לרחם, דיברנו קודם על מצב מלחמה. ומזה למדו שני דברים, שלא לתת להם דירה ושלא לתת להם חן, זה דרש.

כן, הוא מביא כאן. הוא מביא כאן את הפסוק, ספר המצוות, יש לו כלל שיכול להיות יותר מלאו אחד במצווה ששניהם דאורייתא. והם למדו "לא תשבעו בשמי לשקר", תראה מיד את ההערות שלי.

ספר המצוות – "לא תחנם", "לא ישבו בארצך", ו"לא תביא תועבה אל ביתך"

דובר 2: והוא מביא כאן להיפך, הוא מתחיל עם הנושא של "לא תשכון עבודה זרה בארצך", ממש ללמוד מכפירותיהם. הוא אומר זאת, הסיבות למה בכלל לא הולכים לישיבות, הוא שואל למה הולכים לפעמים, הולכים ללמוד מזה, לפי זה לכאורה צריך להיות חובת הלבבות, למי שאסיפה תפילה להסתכל בגוי חס ושלום. אדרבה, אממ... לא יודע. זה יכול אבל להיות חובת הלבבות במקום אחר, שלא להתרגל לקופות. זה כל הדברים האלה זה כשאפשר, כשאי אפשר אי אפשר.

אבל "לא תביא תועבה אל ביתך" זה עוד איסור נוסף שיש לך להכניס לבית חולים. לא יודע, אני יכול גם ללמוד. הוא מנה "לא תביא תועבה אל ביתך" כאחד הלאווין שכתוב בתחילת מסכת עבודה זרה? אני לא יודע. אני לא יודע. אני לא יודע. אפשר לבדוק.

אה, "לא תלך" – אני לא יודע כמה אפשר לדייק מזה איזה דבר הוא מצווה, איזה לא. רואה שבשלב מסוים... לא בטוח, אני לא מבין לא תמיד צריך להיות איסור במסכת. כן, שתי ההלכות, כן.

ל"ג, "לא תכרות להם ברית". אה, זה עוד איסור. "לא ישבו בארצך"? נראה מיד. "לא ישבו בארצך". אני הולך לבצע. אבל "לא ישבו בארצך" זה עוד פסוק, אבל זה גם אותו "לא תחנם". הוא לא מביא "לא תביא תועבה אל ביתך". יכול להיות שהרמב"ם סבר ש"לא תביא תועבה אל ביתך" שגוי מכניס כשהוא שוכר מזה גם לא דאורייתא. "לא תביא תועבה אל ביתך" פירושו שלא תכניס עבודה זרה, זה רק איסור על עבודה זרה. אבל אני שואל כן, שה"לא יחיו ברצונך" זה מאוחר יותר. מה שהרמב"ם אומר שכשיד ישראל תקיפה הכלל לא שייך שום גוי.

דובר 1: אה, זה לא "לא תחנם", "לא תחנם" מדבר אפילו בלי זה. נכון, זה איסור אחר. אוקיי. אבל זה הסוג, נראה ש"לא תביא תועבה אל ביתך" זה לא

אבל לוקחים משנקצין, אבל ברגע שכבר חתכו את הפירות, אז מותר למכור את הפירות החתוכים. או מוכר לו על מנת לקוץ ולקצור, לא רק כשזה כבר חתוך, אלא אפילו מותר אפילו למכור אשכול פירות שעדיין לא חתוך אם הוא מוכר על מנת שהוא הולך לחתוך אותו.

כלומר, אסור למכור שטח מחובר שהגוי הולך לנצל, כי אז אתה מפקיר תרומות ומעשרות. אבל מה שעומד כבר לחתוך והוא הולך רק לחתוך ולנצל את זה עצמו, מותר כן.

דובר 2:

מה קורה עם הפירות שזה עכשיו מוכן, מה עם אלה עם מעשרות?

דובר 1:

אני לא יודע מה קורה עם מעשרות, אבל הרמב"ם אמר כך ברור. קודם הוא אמר לא, בגלל זה זה יותר חמור בסעודה, כי יש שניהם. אבל כאן זה לא הנושא. הוא לא אמר שאסור למכור שום פרי לגוי. אני מתכוון, זה לא הנושא. כשמעשר חייב בשעת גמר מלאכה, אין לזה שייכות לזה. גוי לא ייתן שום מעשר בכל מקרה.

דובר 2:

נכון.

דובר 1:

הנקודה היא שחיבור לקרקע פירושו כמו...

מחובר לקרקע – למכור פירות שעדיין מחוברים

דובר 1: אבל זה מה שעומד כבר לחתוך, הוא רק הולך לחתוך ולנצל את זה עצמו, לשים במגדל. מה קורה עם הפירות שזה עכשיו מוכן? מה עם אלה מעשרות? אני לא יודע מה קורה עם מעשר.

דובר 2: אדרבה, הוא אמר כך, ברור. קודם הוא אמר, לא, הוא אמר שבגלל זה זה יותר חמור בסעודה, כי זה שניהם. אבל זה לא הנושא. הוא לא אמר שאסור למכור שום פרי לגוי, אני מתכוון זה לא הנושא. כשמעשרות חייב בשעת גמר מלאכה, אין שייכות לזה. גוי לא ייתן שום מעשר בכל מקרה. הנקודה היא שמחובר לקרקע פירושו שאתה מוכר לו קרקע, ואתה אומר שאתה מוכר לו רק את הפירות.

נכון, למכור פירות מותר למכור, זה ממילא פטור. גם חתוכים, אפילו כשזה כבר מוכן גם, על מנת לקוץ מותר, אבל כשזה עדיין מחובר לקרקע פירושו שאתה מוכר קרקע, וההלכה היא שלא מוכרים קרקע בארץ ישראל.

דיון: "לא תביא תועבה אל ביתך" – האם זה נוגע גם בחוץ לארץ?

דובר 1: מה שאמרת שאסור למכור בית דירה, נוגע גם בארץ ישראל וגם בחוץ לארץ, "לא תביא תועבה אל ביתך".

דובר 2: לא, לא. הם לא למדו. "מותר למכור להם בתים ושדות בחוץ לארץ". הציבור הוא משאיר, אבל הוא יכניס עבודה זרה. לא, להשכיר. כשהוא אומר מותר להשכיר, אבל "מקום שמותר למכור אפילו..." לא, להשכיר הוא אומר, הוא אומר שאפילו "מותר למכור אפילו". לא, למכור אין בעיה עם "ולא תביא תועבה אל ביתך", רק בהשכרה. אני לא יודע אם אתה צודק. לא כתוב רשימה, לא כתוב כי זה ביתך, זה בביתך, ובחוץ לארץ זה לא ביתך.

דובר 1: אני לא יודע, מה פירוש "ביתך"? ביתך. ההלכה שאסור להשכיר, כך אתה אומר, כך כתוב ברמב"ם, כך כתוב לא להשכיר כי הוא הולך להכניס...

דובר 2: זה מה שאני אומר לך, שכשלא יודעים בוודאות שהגוי הכניס עבודה זרה או רבני כפנים, רוב גויים לא מכניסים שום עבודה זרה בבית. אולי הרמב"ם הולך לשיטתו שצ'לם או הסמלים הנאציים זה לאו דווקא עבודה זרה. אני לא יודע בדיוק, אנחנו לא לומדים עכשיו רמב"ם, אבל אני רק אומר לך שהרמב"ם אומר שאולי זה כי זה רק מותר בחוץ לארץ, אולי זה אחרת, אני לא יודע.

איזו עבודה זרה הפסוק מדבר עליה, שזה... אבל! עבודה זרה שהפסוק מדבר עליה, הרב ידע והרב הביא את זה בספרו. עבודה זרה שהפסוק מדבר עליה, אריסטו עבד. מה השאלה בכלל? אם אתה מאמין בזה? אוקיי, זו שאלה אחרת. אני רוצה לשאול שאלה אחרת אם אתה מודה בו. אבל זה בטוח שבפשוט אסור.

אני מתכוון שזה יותר כמו הנהגה טובה, אפילו לא כמו הלשון של הרמב"ם, "לא תתן להם חניה בקרקע", יותר... באופן שגורם לדבקות, אם אתה יודע שזה לא גורם, או אם אתה יודע שזה כן גורם דברים אחרים. הוא מביא שהכסף משנה אומר שמותר לומר "מה רבו מעשיך ה'", הקב"ה עשה בחור כל כך יפה. להודות לקב"ה מותר כן, לא לדבר בשבח של הגויים. כן, אני לא יודע. ועל מעשה טוב אפשר עוד לומר "מה רבו מעשיך ה'", שהאנשים שלך עושים דברים טובים? לא יודע.

בקיצור, אני מתכוון שכשהרמב"ם מביא את זה, הוא רוצה לומר שההלכה נוגעת באופן הזה, הוא אומר את זה לילדים קטנים. נראה שהוא סובר שהפשט הפשוט של "לא תחנם" הוא דרבנן. יש לי עוד ראייה מהחלק הבא.

אומר הרמב"ם, מה הדין של מתנת חינם? אסור לתת לעובד עבודה זרה מתנת חינם. "אבל נותנין לגר תושב", לגר תושב צריך לתת או מותר לתת מתנת חינם, "שנאמר"... לא, צריך לתת. למדנו שזה כדי לחיות. צריך לתת, במקום שהוא בא, כשהוא רעב ויש לך עודף, מה שיהיה. "שנאמר לגר אשר בשעריך תתננה", מדברים על נבילה, צריך לתת לגר, "או מכור לנכרי", או למכור לגוי. רואים, לגוי צריך רק לתת במכירה ולא בנתינה.

ראייה ש"לא תחנם" הוא דרבנן

אז אם "לא תחנם" היה לא ברור, הרמב"ם לא היה מביא את הדרשה של "לגר אשר בשעריך תתננה". נראה שהרמב"ם סבר שזה רק דרבנן, ויש עוד אסמכתא בפסוק. מסכים? אם הרמב"ם היה סובר ש"לא תחנם" הוא איסור גמור, לאו, הוא לא היה מביא את הפסוק "או מכור לנכרי". למה? בסדר, הפסוק עומד בפני עצמו. אלא נראה שהוא סבר שזה רק דרבנן, והוא מביא עוד דרשה שבה רואים דבר שמרומז בפסוק. מה? שלגוי לא צריך לתת מתנה אלא במכירה. נכון. כי זה בטח לא לאו, זה רק דין שהתורה אומרת אצל נבילה, לתת לגוי במתנה. אסור לתת... אולי יש עניין... "או מכור לנכרי". לא, זו דרשה. אני אומר שמתנות חינם היה להם בבית, הכל "לא תחנם" הוא רק דרשה.

אבל כמו "מכור לנכרי", לא סתם שני פסוקים שאומרים את אותו הרעיון.

דובר 2:

מה הנקודה?

דובר 1:

זה לא מצות עשה לתת לגר ומצות לא תעשה, או מצות עשה למכור לנכרי.

התורה אומרת מה מותר לעשות עם נבילה.

התורה אומרת מה אפשר לעשות עם נבילה, אפשר לעשות דברים שעושים עם דברים שאדם צריך לזרוק.

מה עושים?

נותנים למי שמותר לתת לו מתנות, או מוכרים למי שלא נותנים מתנות, אבל זה לא איסור דאורייתא.

אם "לא תחנם" כבר היה לאו, לכאורה הוא לא היה צריך להביא את הפסוק הזה.

אומר לי כאן נראה ששניהם צריכים להיות חיוב דרבנן.

דובר 2:

אני לא מבין את הדיוק שלך, כי הפסוק מלמד אותנו את הצד השני, שגר תושב מצווים להחיות, או מותר לתת לו מתנת חינם.

זה לא לומדים מהפסוק של "לא תחנם".

דובר 1:

ממש לא ברור, כי נראה שזה חידוש לומר ש"לא תביא תועבה אל ביתך" פירושו כשישישו שוכר ממך. כן, צריך לדעת את הכלל, בכלל צריך לדעת את הכלל האם מה שדבר לא ברשימת הלאווין, האם זה אומר שזה לא מדאורייתא, או שיכול להיות דין בדאורייתא. זה לא ברור.

דובר 2: גם התורי, תורי פירושו רבנן, תורי? מה זה תורי? התורה התירה את זה. למה אתה צריך את המילה "תורי"? זה מה שכתוב. אבל בסוריא מותר כן לומר מדאורייתא. אבל רבי, אני שואל על הסימנים. אתה אומרת ברור קודם. זה לא מעניין.

כל הדבר הוא מדרבנן. אני מתכוון, כל ה"לא תחנם" זה אולי מדרבנן, כי זה היה כבר בחידוש, מדבר על יד ישראל תקיפה, שהיתה שם מלכות ישראל. זה רואים איך הוא מונה אותה בספר המצוות כן מדאורייתא. כן, הוא הביא את זה, הוא מביא שניהם, לרחם. הוא מביא שניהם, הוא מביא גם "לא תחנם". זה התירוץ הבא, אז אפשר לומר שזה מיד ישראל תקיפה, שלא מרשים אפילו ישוב להיכנס. זה בשעת... כן, בואו נסיים את הפרק ונוכל לדבר על זה יותר ברור הלאה.

הלכה ו' – "לא תחנם" = לא תתן להם חן / אסור לספר בשבתן

דובר 2: יפה מאוד. "בסוד האיסור", אומר הרמב"ם הלאה, הלכה ו', עוד איסור שיש תחת המילה "לא תחנם". יש כבר שני פירושים. "לא תחנם", אסור לרחם עליהם בשעת מלחמה, אלא הולכים עד הסוף עד שיעזבו את עבודה זרה או יהרגו. שנית, "לא תחנם", שלא תיתן להם דירת קבע בארץ ישראל או שיהודי יש לו כוח. בארץ ישראל בעיקר, רק ארץ ישראל. כי בסוריא זה רק בגלל מעשרות לכאורה. הרבה יהודים גרים שם. בכלל אין כאן את העניין. או איך יכול להיות "לא תביא תועבה"? אבל זה "לא תחנם" זה לכאורה רק דין של ארץ ישראל.

המשך - חלק 4 מתוך 5

עוד אומר הרמב"ם משהו נוסף שיצא מ"לא תחנם". אומר הרמב"ם כן: "וכן אסור לספר בשבתן של עובדי עבודה זרה", אסור לספר בשבתן של עובדי עבודה זרה, "ואפילו לומר כמה נאה גוי זה בצורתו", אפילו רק לומר כמה יפה עובד עבודה זרה הזה. "קל וחומר שיספר בשבת מעשיו או שיחבב דבר מדבריהם", כי צורתו אין לה קשר לעבודת עבודה זרה שלו. מעשיו, או דיבורו עם הבריות, יש להם כן קשר קצת למה שהוא מאמין בו ומה שהוא. לכן יש כאן קל וחומר. מובן. אבל אולי צורה היא פשוטה. פשוט, שאין בזה שום מעלה של האדם. הקב"ה עשה דבר יפה. אבל אני אומר יותר, מעשה הוא מחובר. מעשה של אדם קשור למה שהוא מאמין בו ומה שהוא ולכן זה חילול ה' כזה. אז איך אני מסביר. כן, שנאמר, "ולא תחנם". אומר הרמב"ם, מה פירוש "לא תחנם"? "לא יהיה להם חן בעיניך". אחד אומר, אני חושב, אבל "לא תחנם" זה חן. זה אומר ש"לא תחנם" פירושו לא להוציא. והרמב"ם אומר, מתי אתה צריך לראות חן? אומר הרמב"ם, אני צריך לומר שבכלל לא צריך לראות משהו טוב בהם. אבל זה כבר דבר המסור ללב, אני לא יודע אם היינו הולכים כל כך רחוק. אבל מרחיב על זה. "לא יהיה להם חן". אולי, זה יכול להיות שמתכוונים ממש לספר. או אולי, דבר המסור ללב, זה פירושו לא לספר. אני מתכוון שמדברים על... מתכוונים להחבב, כן, נכון, כן, שנאמר, כן.

טעם האיסור: "שנאמר 'ולא תחנם' – לא יהיה להם חן בעיניך"

דובר 2: למה? למה לא לראות חן. אומר לו השי"ת – גורם! החן גורם שתתקרב אליו, ועלול אתה ללמוד מן מעשיו הרעים. מאוד טוב, מעשיו הרעים. ומה עם מעשיו הטובים? זה מדבר על מעשיו הטובים וללמוד גם ממעשיו הרעים. אבל אני מתכוון שזה מאוד ברור שההלכה הזו אינה ממש דאורייתא. זה ממש כמעט מדרש, הייתי אומר שלא... מישוהו שאל, הרב אמר לו שאריסטו היה כמעט נביא, והוא היה גם עובד עבודה זרה, איך זה מסתדר יחד. נראה לי שזה כך. אבל לרב זה ברור, איך זה גורם לדבר רע, אבל על מה שזה לא גורם לדבר רע, הוא מביא את הכרית המשל הזאת. הרב החזיק שזה היה אם עובד עבודה זרה על אריסטו. העובדה היא שזה היה כך. איזו עבודה זרה הוא האמין בה? זאת! אה, אסור לומר את השם. יש דין,

כן, זה נכון שדרכי שלום הוא גם ענין של איבה, אבל כאן הוא לומד שדרכי שלום פירושו חיובי, כדי שיהיה שלום בעולם. כך לומד הרמב"ם. איבה למדנו קודם. איבה היא דבר גדול יותר, איבה היא אפילו דברים שאסור לעשות עושים משום איבה. לא יודע, זה דבר מעניין.

עוד דבר, ועניינים. אבל מעניין התנאי של "עם עניי ישראל". אם נותנים כבר לעניי ישראל, לא צריך לתת לגויים. צריך רק לתת לעניי ישראל. אבל לא, לעניי ישראל צריך בטח לתת, וגם לעניי נכרים יש גם דרכי שלום. שלום זה לא רק עם גויים, עם יהודים צריך גם להיות בשלום. אלא אם שלום פירושו פחד ממלחמה, אבל אם שלום פירושו שתהיה אוירה טובה באוויר... כן, זה רק כשלא פותח לא. לא, אבל כל עיר יהודית יש קופה של צדקה ותמחוי, צריך לתת גם לגויים.

לקט שכחה ופאה, שואלין בשלומן

עוד, "אם הגויים באים לטול לקט שכחה ופאה מארץ ישראל, אין מוחים בידם מפני דרכי שלום". לא מסלקים אותם, מפני דרכי שלום. אבל עכשיו הוא מדבר כשהם לבד, זו הנקודה. לא, לא מוחים, נותנים להם.

"ושואלין בשלומן", מותר לברך אותם ולשאול במצבם, אומרים בלשון יידיש. "אפילו ביום אידם", שאצלנו יש חשש שכשנאחל להם ילכו להודות לאילימים, אבל מפני דרכי שלום מותר הכל. "ואין כופלין להם שלום", כלומר לא מרבים יותר מדי, לא רצים אחריהם, לא משתדלים חזק מדי שיהיו החברים שלך. יש כן הגבלה על השלום ביום אידם.

אומר, מה ששואלין בשלומן זה כשהוא עובר לידך, "אבל לא יכנס לביתו של נכרי ביום אידו ליתן לו שלום". כמו ששוחחנו על ה...

אני מתכוון שזו הסיבה, כי הוא ילך להודות על זה.

"מצאו בשוק", אם מישוה פוגש בשוק גוי ביום אידו, "נותן לו שלום", כמו ששוחחנו שצריך להיות שואל בשלומן, אבל צריך לעשות את זה "בשפה רפה ובכבוד ראש", לא נרגש מדי. יש קצת סתירה לדבר הקודם, קודם היה כתוב "אין שואלין בשלומן". אבל כאן הוא אומר, זה רק מחזיר שלום, כמו בשפה רפה. לא, "נותן לו" לא אומר מחזיר. אבל הוא מתכוון שיש ענין, שאפילו מה שכתוב "אין שואלין בשלומן ביום אידו", צריך לעשות את זה בשפה רפה ובכבוד ראש. לא לעשות יותר מדי מהומה, יותר מדי שמח. זה לא צריך להיות, זה לא צריך להיות שאני שמח כמו ביום טוב שלו גם. "חג שמח". שואל בשלומן ביום אידו פירושו שאומרים לו "חג שמח". כשישהו פוגש גוי בחג המולד והוא אומר לו "חג מולד שמח", זה ברור.

שואל בשלומן תמיד לא פירושו סתם "שלום עליכם", אלא מה שזה אומר זה כל... אז, "ליכנס לביתו" פירושו לעשות איתו לחיים לכבוד החג שלו. זה לא פירושו סתם להיכנס לביתו. כן, להיכנס לבית זה כבר כבוד, אתה נכנס לבית של מישהו. לא, זה פירושו יותר כמו ביקור חג, ביקור חול המועד. נכון, נכון, נכון.

דובר 2:

אז, הרמב"ם, כל ההלכות שלמדנו עכשיו, זה רק מפני דרכי שלום? לכאורה רק נאמר... ההלכות גם, הדינים שלמדנו קודם שאפשר להעסיק אותם. כן, נכון.

הלכה י"ב – בזמן שיד ישראל תקיפה

דובר 1:

למעשה, כל זמן שגבורי ישראל בינינו אמת, צריך להתחשב בהם הרבה. אבל בזמן שיד הגויים תקיפה, אפילו נמצאים רק בארץ ישראל אבל הגויים יש להם את השלטון. "אבל בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם, אסור לנו להניח גוי עובד עבודה זרה בינינו". אפילו ישיבת עראי, אה, למדנו קודם שאסור למכור לו בית כי זו ישיבת קבע. זה כשאין לנו כוח מלא. אבל כשיש ליהודים כוח בארץ ישראל, אסור להניח גוי אפילו לגור ישיבת עראי, "או אפילו עובר ממקום למקום לסחורה. לא יעבור בארצנו", אסור להניח גוי לעבור דרך ארץ ישראל, "עד שיקבל עליו

על גר תושב היה לנו פסוק אחר, "וחי אחיך עמך", כן, או "וחי גר ותושב וחי עמך".

דובר 2:

כן, אמת, אבל כבר יודעים.

דובר 1:

אני סובר ששניהם לא ממש דאורייתא גמורה.

שני פסוקים לא עושים פחות דאורייתא, שני פסוקים עושים יותר דאורייתא. זה לא מדויק.

דובר 2:

אוקיי.

הלכה י"א – מפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום

דובר 1:

אז הרמב"ם פוסק הלכה.

עכשיו לומדים, אה, יש קופה של צדקה.

אני לא יודע בדיוק על מה הוא מדבר.

מפרנסים, כן.

יש קופה של צדקה.

"מפרנסים עניי"...

שם כתוב כשנותנים צדקה, כתוב בהלכות צדקה.

הוא מביא את זה עכשיו כאן גם, הוא הולך לומר את זה שוב שוב.

אני אומר, אבל בגמרא או במשנה זה חלק מהלכות צדקה.

שכשיש קופה של צדקה שמחלקת לכל העניים, "מפרנסים עניי הגוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום".

הגוים פירושו כאן עובדי עבודה זרה, נכון?

דובר 2:

לכאורה כן.

דובר 1:

כי על גר תושב אמרנו שלא צריך, אסור לתת מתנת חנם, זה סתם כך.

אבל אם יש גוי עני, מותר לתת לו כן מפני דרכי שלום.

זה מאוד מעניין.

דובר 2:

כן זה נשמע.

דובר 1:

זה מעניין.

עובד עבודה זרה, שאנחנו לא מעלים מבורו, אבל כשמחלקים את הצדקה לכל הגויים ולכל האנשים של העיר, נותנים לו גם.

ואני מתכוון שזה עמד לי קודם, אסור לתת לגוי, אסור לרפא אלא בשכר. גם גוי מותר לרפא מאותו דרכי שלום. נראה יותר שכאן נכנסת הלכה חדשה. כל הדברים האלה היו כשאין בעיה של דרכי שלום, כשנמצאים בארץ ישראל או דברים כאלה. אבל ברגע שיש ענין של דרכי שלום, כשצריך לחשוש מאיבה... לא, דרכי שלום זה לא אותו דבר כמו איבה.

דרכי שלום מול איבה

דרכי שלום היא מצווה חיובית. דרכי שלום היא מצווה, דרכי שלום היא דבר גדול מאוד. דרכי שלום לא פירושו, אתה לא צריך לחשוב, אנשים חושבים שדרכי שלום זה משהו קטן. דרכי שלום, זה בא ממסכת גיטין, שם יש רשימה שלמה של תיקון העולם מפני דרכי שלום. הסיבה שנותנים להם עלייה ראשונה, זה רק משום דרכי שלום.

חייב שבע מצוות בני נח כתנאי לישיבה בארץ ישראל

דובר 1: דברים אסורים הוא לא יכול לעשות, אפילו עובד עבודה זרה לא עושה שום היתר. אני לא מבין מה אתה אומר. הוא לא יכול, מובן מאליו. אף פעם לא. זה לא דבר כמו לגור עם אשת איש. הוא לא יכול.

דובר 2: אני גם מבין שהוא לא יכול.

דובר 1: אבל מחייבים אותו עכשיו בשבע מצוות. הולכים לחייב אותו אם הוא לא מקבל גירות בשבע מצוות. יש כאן חידוש שכאשר יש את הכוח, לא נעשה יותר קל עם זה שהוא לא עובד עבודה זרה, כי דורשים ממנו הרבה יותר, דורשים ממנו את כל שבע המצוות, דינים, אבר מן החי, וכן הלאה. ברכת השם...

דובר 2: כן, אתה צודק, כל העניין הולך על זה שמברך השם. הלו?

דובר 1: אבל דורשים את זה ממנו, צעקה גדולה. מחייבים אותו הרבה יותר מאשר רק לא עבודה זרה. דורשים ממנו. אני לא מבין כאן מה אדם יכול לברך.

דובר 2: אה, יודע מה? אה, לא, אתה צודק. שבע מצוות זה רק עבודה זרה.

דובר 1: אה, יש עוד שש, כי זה אומר עבודה זרה. כי ככה נאמר לך. שבע מצוות זה לא אדם רגיל. הולכים לקבל אותו גר תושב. הולכים לקבל אותו גר תושב.

דובר 2: אה, דבר נורא.

דובר 1: כן, אבל יש מצוות, ואם מישהו לא אדם, הוא מחויב בשבע מצוות. שבע מצוות הוא מחויב, מלמדים אותו.

דובר 2: מה שאתה אומר, זה לא אומר כלום.

דובר 1: זה אומר כן משהו. עוברים איתו על שבע המצוות. מלבד זה שלא נותנים לו להיות עובד עבודה זרה, הוא מחויב בעוד שש מצוות.

חידוש: אבר מן החי כתנאי לכניסה לארץ ישראל

דובר 1: זה חידוש שכאשר ליהודים יש יד ישראל תקיפה, או שאתה נכנס ואתה ממש גר תושב, או שאתה חיה רעה שהולך ואוכל אבר מן החי? כן, אם אתה אוכל אבר מן החי, לא אתן לך להיכנס לארץ ישראל. זה חידוש.

דובר 2: כן, אצלי זה חידוש.

דובר 1: זה חידוש.

דיון: מה פירוש "לא יבא בקהל" למעשה?

דובר 2: החידוש שאני לא מבין הוא בדיוק מה זה קשור ל"לא יבא בקהל". אלה דברים מעשיים שהוא מתכוון, אבל לא כתוב כאן דברים מעשיים. זה לא עובד עבודה זרה. "לא יבא בקהל" לא אומר ממש שהוא עובר דרך. זה אומר כנראה...

דובר 1: אה, הוא לא חוזר בזמן. הוא נוסע לחודש, הוא נוסע עם השק שלו של דברים שהוא מוכר... הוא מוכר ליום אחד, איך זה בדיוק? אני לא יודע.

הלכת הרמב"ם: גר תושב רק בזמן שהיובל נהג

דובר 1: אוקיי, ונחום אומר הרמב"ם... אומר הרמב"ם, ההלכה שמקבלים מישהו להיות בארץ ישראל רק אם הוא גר תושב, היא רק נהגת בזמן שהיובל נהג. ואף על פי שלא בזמן היובל, מקבלים רק את כל גרי הצדק בלבד. אבל כשאין יובל לא מקבלים בארץ ישראל אלא גרי צדק בלבד, לא שום גר תושב. בארץ ישראל זה לא ברור. בארץ ישראל, כי רק שם יש יובל.

פשוט 1#: שייכות לקרקע ויובל

דובר 1: חז"ל אומרים פירוש אחד, כי כשיש יובל השדות חוזרות ביובל, או בשמיטה, אז אפילו אם מכרת לגר תושב, רוצים גם שלא יקבל עכשיו קרקע לעולם ועד בארץ ישראל. אבל אז כשיש יובל, זה ממילא חוזר בשמיטה או ביובל, אז מותר. אני לא יודע אם זה הפשוט הנכון, אבל זאת אולי דרשה, וכתוב פסוק "טוב טוב" עושים שיהיה עם יובל.

פשוט 2#: יובל נהג כאינדיקטור של שליטה

שבע מצוות שנצטוו בני נח, עד שהוא מקבל עליו את שבע מצוות בני נח, "שנאמר לא ישבו בארצך", הם לא ישבו בארצך.

הישיבה, לא פירושה סתם דירת קבע, אלא הישיבה בארץ פירושה אפילו לפי שעה. מאיפה הוא יודע שהישיבה פירושה אפילו לפי שעה? כי הוא שמע ששבע מצוות פירושה אפילו לפי שעה.

כמו שאמרת, הוא קיבל את שבע המצוות, והוא לא קיבל את לבד. אבל הרעיון מאוד מעניין, אין אמצע. יש או שצריך להחיות אותו ולתת לו וממש לדאוג לו, או שהוא צריך להיהרג. אין אמצע. אם הוא מקבל עליו את שבע מצוות בני נח, צריך להחיות אותו ולתת לו. אם הוא לא מקבל, צריך ללכת עד...

לא, הדבר המעניין כאן שלא מכניסים גוי אלא אם הוא גר תושב. זה לא רק גוי שאינו עובד עבודה זרה מותר לבוא. גר תושב הוא מדרגה גדולה יותר. הוא נעשה פנימי עם היהודים.

דובר 2:

אה, זה יכול להיות. אבל זה נראה שיש כאן בעיה בזמנים של היום. אבל אני לא יודע, שבע מצוות בני נח, כמה שאני זוכר, זה לא עבודה זרה. אני לא מבין כל כך טוב את ההלכה. מה פירוש עובד עבודה זרה?

דובר 1:

לא, ההלכה היא, הוא לא הולך בגילוי עריות. חשבת שעבודה זרה פלוס עוד שש.

התורה אסור לעשות ברכת השם, אסור לאכול אבר מן החי. חידוש, לא רק זה, אנחנו רואים שאפילו כאן ממש עובד עבודה זרה.

לא, הדבר המעניין כאן שלא מכניסים גוי אלא אם הוא גר תושב. זה לא רק גוי שאינו עובד עבודה זרה מותר לבוא, גר תושב הוא מדרגה גדולה יותר. הוא נעשה פנימי עם היהודים.

דובר 2:

אה, זה יכול להיות. אבל זה נראה שיש כאן בעיה בזמנים של היום. אבל אני לא יודע, שבע מצוות בני נח, כמה שאני זוכר, זה לא עבודה זרה. אני לא מבין כל כך טוב את ההלכה. מה פירוש עובד עבודה זרה?

דיון: שבע מצוות בני נח ועבודה זרה

דובר 1:

שבע מצוות זה שש פלוס עבודה זרה. עבודה זרה פלוס עוד שש. דינים, ואם לא, צריך להרוג אותו.

דובר 2:

אני מתכוון שאתה רוצה להביא שקבלת שבע מצוות היא פחות או יותר אותו דבר כמו קבלת לא לעבוד עבודה זרה. כך אני מתכוון.

דובר 1:

כמו שאמרת, יש עוד שש. יש עוד שש: ברכת השם, עם גילוי עריות, ויש עוד שש פעמים כל כך הרבה. עבודה זרה פלוס עוד שש.

דובר 2:

וכל הדברים האלה אסור לו לעשות, אפילו אם הוא עובד עבודה זרה אסור לו לעשות את הדברים האלה? אני מבין מה אתה אומר. הוא לא עושה את זה בכל מקרה. אף פעם לא. אין דבר כזה לגור עם אשת איש. הוא לא עושה. אני גם מבין שהוא לא עושה.

דובר 1:

ואנחנו מחייבים אותו עכשיו, אנחנו מחייבים אותו בשבע מצוות בני נח, ואם הוא לא מקבל הולכים אנחנו לחייב אותו אחר כך בעבודה זרה.

יש כאן חידוש, שכאשר יש את הכוח, לא רק שלא נתחיל עם זה שהוא לא עובד עבודה זרה, אלא דורשים ממנו הרבה יותר, דורשים ממנו את כל שבע המצוות.

דובר 1: לא, אמרתי פשט כזה.

דובר 2: מה זה אומר?

דובר 1: כשליהודים יש בית דין עם מערכת, אז אנחנו יכולים להתחשב. יש את היהודים שלנו, יש גויים שגרים בינינו שיש להם דינים אחרים איתם. אבל כשאין לנו את כל הכוח, הדרך היחידה איך... אתה יודע שארץ ישראל היא רק ארץ שלמות.

הפשט הוא כמו תורה ומצוות שולטת בארץ ישראל. מי שולט בארץ ישראל? הרי אין שלטון. כשכל היהודים עוקבים אחרי אותה תורה, כי אין לך מלכות. כשיש לך מלכות אתה יכול להרשות לעצמך שהמלכות תכסה על זה שמישהו רוצה לעקוב לא אחרי אותו דבר כמו לא מלכות, אבל איזו רמה של... איזו רמה שהיא...

דובר 2: יובל נוהג לא אומר בית דין, זה אומר שצריך להיות רוב יושביה עליה, יש עוד רמות. אבל זה היה נכון, משהו באזור צריך לחשוב, זה איזו ישוב גדול יותר, ישוב חזק יותר.

דובר 1: אבל תחזור, אני מבין שיש שליטה כשיש שם תורה ומצוות, כשאתה עוקב אחרי השולחן ערוך.

דובר 2: כן.

דובר 1: כשאתה עוקב אחרי השולחן ערוך, או שיש מלכות שיכולה לאכוף דברים. איזו רמה של יובל נוהג היא רמה חזקה יותר של בהירות, וכשיש לך שליטה, אז אפשר, כך הייתי חושב.

דובר 2: כן, אבל זה עדיין...

דובר 1: חזרה לקצת יום. אוקיי, כל הפרק הוא דברים כלליים מאוד, זה מאוד כמו הנחיות של איך צריך להתנהג, אבל קשה מאוד לעשות הלכה למעשה, צריכים לדעת את המציאות וכדומה. אוקיי, כן.

דובר 1: מסיבה כלשהי, כשלא מקבלים גרים, או כשבזמנים הנוכחיים זה אפילו יותר גרוע, התוספות אומרת שצריך להיות רשימה של גר תושב, עד שיש, אסור לגור בארץ ישראל אם בדינו התקיפה, לא נותנים. מימי יהושע לא היה גילוי כל התורה כולה. אפילו בימי יהושע לא היה יובל נוהג. הפשט הוא שאו שאתה בכלל לא גר, אתה אפילו לא עובד במקום המקדש, או שאתה צריך להיות גר צדק. גר צדק פירושו מי שמקבל עליו כל התורה כולה, כן? הוא יכול להיות יהודי, והוא נעשה חלק מהיהודים, כן. זה אפילו לא מעניין.

דובר 2: אוקיי, זה הפירוש של...

דובר 1: לא, אבל זה פשט טוב. כלומר, כשיש יובל, אפילו כשהוא גר כאן, הפשט הוא שהוא רק כאן לחתיכה, אני מתכוון הבית שלו הוא רק... הוא רק הולך להחזיק את הבית לחתיכת זמן. אני לא יודע, אולי זה באמת אפשרי, כי הוא רק לישיבת עראי.

דובר 2: כן, אני חושב שיש אולי דבר עמוק יותר בזה, שצריך להבין. אני גם לא לגמרי בטוח שזה...

קושיא: במה אשם הגר תושב?

דובר 2: גילוי, מה אני רוצה לשאול שאלה כזאת? אני לא יודע אם השאלה הזו הגיונית, אבל במה אשם הגר תושב? נניח, גוי שאתה רואה שהוא לא, אוקיי, יודע מה? הוא עושה את כל המצוות שלו, הוא עושה מאוד הרבה. הוא עושה מכל המצוות שלו, חובות הגוי, זה חכם. מותר לגור לידו, נכון? כל הסיבה שלא נותנים לגוי היא "שלא ילמדו ממעשיהם הרעים". הרי זה גוי טוב, יש לו רק מעשים טובים? אומרים לו, אה, אבל לנו יש איזו קבלה, גזירה, שלא עושים גר תושב בזמן הזה. במה הוא אשם?

תירוץ: זו גזירה שיטתית, לא עונש